Тошкент ҳақиқати

Рўзнома 1928 йил 11 декабрдан чиқа бошлаган

● № 7 (10.256).
1992 йил
10 январь
жума

Баҳоси 35 тийин.

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИДА

БОЛАНИНГ РИЗҚИ ҚИЙИЛМАСИН

БИЗ рўзномада бирон масаладаги мақолани бераётганда муайян вазифани мақсад қилиб қўямиз. Токи унда кўтарилган муаммо ижобий ечимини топсин, камчиликлар бартараф этилсин. Бундан фуқаролар манфаат кўрсин. Халқ депутатлари вилоят Кенгаши ижроия қўмитасининг бўлиб ўтган навбатдаги йиғилишидан ҳисобот беряпмизу, ана шу фикр яна бир бор хаёлимиздан ўтди. Чунки бу сафарги йиғилишда ўта муҳим масала — вилоят олийгоҳлари, ўрта ва махсус билим юртлари талабаларни, мактаб ўқувчиларини имтиёзли озиқ-овқат билан таъминлаш, мактабларнинг 1—5 синф ўқувчиларини бепул овқатлантиришнинг аҳволи муҳокама этилди.

Олдиндан айтиб қўяқолай, бу мажлис ҳам ҳозирги кунда бўлиб ўтаётган йиғилишлардан айтарли фарқ қилгани йўқ. Яна мутасадди бўлган вилоят матлубот жамияти, умумий овқатланиш бошқармаси, деҳқончилик саноати уюшмаси раҳбарларининг ҳисоботлари тингланди. Улар томонидан амалга оширилаётган ишлар саналди, рақамлар келтирилди, белгиланган тадбирлар баён қилинди.

Дарвоқе, бу рақамлар мутасадди ташкилотларнинг ҳақиқатдан ҳам ушбу масалага бефарқ қарамаётганликларини кўрсатади. Жумладан, Чирчиқ, Ангрен, Бекобод, Янгийўл шаҳарлари ва вилоятдаги 13 та районда ўқувчиларни овқатлантириш мактаб комбинатлари ташкил этилди. Уларнинг қошида ярим тайёр озиқ-овқатлар, қандолатчилик ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари тайёрлайдиган кичик корхоналар ва цехлар ишлаб турибди. Бу ерда тайёрланаётган маҳсулотлар мактаблар қошидаги овқатлантириш муассасаларига марказлашган усулда етказиб берилмоқда.

Бугунги кунда вилоятимиздаги шаҳарларда 16760 ўринли 114 та овқатлантириш муассасаси ишлаб турибди. Талабалар ва ўқувчиларга имтиёзли овқатлар ташкил этилмоқда. Умумий овқатланиш бошқармаси, вилоят матлубот жамиятининг ёрдами билан ўқув юртларидаги ва мактаблардаги ошхоналар, совутгичлар, идишлар бошқа моддий-техника воситалари ҳамда ускуналар билан таъминланмоқда.

Хуллас, мана шунга ўхшаган ижобий мисоллар жуда кўп келтирилди. Лекин ижроқўм йиғилиши вилоят матлубот жамияти, умумий овқатланиш бошқармаси ва деҳқончилик саноат уюшмасининг бу борадаги фаолиятини қониқарсиз деб баҳолади. Нега?

Назаримизда бу ҳаққоний баҳо бўлди. Чунки қилинган ишлар, йўл қўйилаётган масъулиятсизлик, камчиликлар, суиистеъмолликлар олдида ҳеч гап эмас-да. Ҳамма фактни келтириб ўтирмайлик-да, айримларини санайлик. Муштарийлар шунданоқ хулоса чиқариб олишлари мумкин.

Биринчидан, ўқув юртларидаги умумий овқатланиш муассасаларининг моддий техника базаси ночорлигича қолмоқда. Вилоят бўйича бундай муассасаларнинг 35 фоизи замонавий биноларга жойлашган, холос. Бу масала айниқса қишлоқ жойларида ўткир бўлиб турибди. Қишлоқлардаги мактабларда ҳозирги кунда ишлаб турган ошхоналарнинг аксарияти мослаштирилган биноларга жойлаштирилган, ўқувчилар учун жой етишмаяпти, мебеллар, ускуналар анқонинг уруғи. Овқатланиш учун оддий шароитнинг ўзи йўқ. Мактабларнинг 47 фоизида канализация йўқ, 40 фоизида сув таъминоти ёмон аҳволда. 70 фоиздан кўп мактаблардаги умумий овқатланиш муассасаларида иссиқ сувнинг йўқлиги ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Санитария-эпидемиология станцияси ходимлари ўтказган текширишлар шуни кўрсатдики, бу жойларда тайёрланаётган овқатларнинг сифати паст. Турли касалликларнинг тарқалиб кетиш хавфи бор.

Мана бу факт янада ачинарли. Қибрай районидаги ўқув муассасалари 15 ўқув куни давомида бор-йўғи икки-уч марта сут олишган, холос. Янгийўл, Чиноз, Оҳангарон районларида ўқувчиларни бепул овқат билан таъминлашни ташкил этишибди-ку, сут ажратишни унутишибди. Умуман сут ва сут маҳсулотлари билан таъминлашга етарли эътибор берилмаяпти. Масалан Янгийўл, Ғалаба, Ўрта Чирчиқ, Пискент ва Паркент районларида бу масаланинг ҳалигача ҳал этилмаганлигини қандай баҳолаш мумкин? Сариёғ, колбаса маҳсулотлари тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Шу тариқа нонуштада ўқувчиларга фақат ундан тайёрланган қандолат маҳсулотлари бериш билан чегараланишмоқда.

Бу ҳам майли-я, қишлоқ районларида мактаб ўқувчиларига сабзавот ва мева етарли етказиб берилмаётганлигига нима дейсиз?! Айрим жойларда ажратилаётган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари мактаблардаги овқатланиш муассасаларига тайёрлов идоралари орқали нормадан оширилган нархда берилмоқда. Ваҳоланки республика ҳукумати жойлардаги жамоа ва шўро хўжаликларига бу маҳсулотларни тўғридан-тўғри ажратиш ҳуқуқини бериш тўғрисида қарор қабул қилган эди. Бу ҳам бажарилмаяпти. Шундай қилиб 1991 йилда қишлоқ мактабларига эҳтиёждаги мол ёғининг 40 фоизи, тухумнинг 16,3 фоизи, шакарнинг 19,7 фоизи етказиб берилган, холос.

Халқимизда инсоф сари барака дейишади. Давлат савдосидаги суиистеъмолликларга чидаса бўлар-ку, лекин ўқувчиларнинг ҳақидан ураётган кишиларни нима деб аташни ҳам билмай қоласан киши. Мактабларда ўқувчилар учун тайёрланган енгил овқатлар тортиб кўрилганда ҳар биридан ўн граммгача уриб қолинганлиги маълум бўлди. Қибрай, Янгийўл, Чиноз, Оҳангарон районларида ўқувчиларга берилаётган овқат 25, нари борса 30 тийинни ташкил этмоқда. Ваҳоланки, бу 40 тийинлик бўлиши керак. Янгийўл районидаги 28-мактабда ўн тийинлик сомсалар 15 тийиндан сотилган. Оҳангарон районидаги 7-ўрта мактабда 21 тийин турадиган паст навли ундан тайёрланган булочка 28 тийиндан сотилаётганлиги аниқланди. Қибрай районидаги 15-ўрта мактабда куни узайтирилган гуруҳ ўқувчилари учун тайёрланган тушликдаги таом текширилганда 4 килограмм ўрнига 2,5 килограмм гўшт солинганлиги маълум бўлди.

Хўш, бу камчиликлар, суиистеъмолликлар қай тариқа юзага келмоқда ўзи? Унинг сабаби аниқ. Аввало, вилоят матлубот жамияти, умумий овқатланиш бошқармаси, вилоят деҳқончилик саноати уюшмаси мутасаддилари назоратни бўшаштириб юборганлар. Шаҳар, район ижроия қўмиталаридаги ўртоқлар масъулиятни мутлақо унутиб қўйганлар. Натижасини кўриб турибмиз.

Наҳотки болалар, ҳар биримизнинг фарзандимиз таълим оладиган ўқув юртлари ва мактаблардаги умумий овқатланиш муассасалари шундай аҳволга тушишига йўл қўйсак. Йиғилишни олиб борган халқ депутатлари вилоят Кенгаши ижроия қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари Т. Мирёқубов бу масалада ҳеч қандай муросасозликка йўл қўйиб бўлмаслигини жуда тўғри таъкидлади. Ижроқўм йиғилиши етти банддан иборат махсус қарор қабул қилди. Унда юқоридаги масалаларни зудлик билан ҳал этиш бўйича ташкилотларга, раҳбарларга аниқ топшириқлар берилди. Бу қарор қоғозда қолиб кетмайди, деб умид қиламиз. Шуниси диққатга сазоворки, ижроқўм йиғилиши бу масала бўйича ярим йил, бир йилда эмас, ҳар ойда мунтазам мутасадди раҳбарларнинг ҳисоботлари билан танишиб бориш юзасидан топшириқ берди.

Ижроқўм йиғилишида вилоят ижроия қўмитасининг 1992 йил 1 чораги иш режаси тасдиқланди.

Кун тартибидаги бошқа масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

8 январь куни Тошкентда Тожикистон Республикаси билан Ўзбекистон Республикаси ҳукуматлари ўртасида 1992 йилги савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги битим имзоланди.

Битимда икки республика ўртасидаги ўзаро савдо-иқтисодий муносабатларни ягона иқтисодий макон доирасида тенг ҳуқуқли шериклик ва ўзаро манфаатдорлик асосида амалга ошириш кўзда тутилган.

Битим республикалар ҳудудида жойлашган корхоналар ва ташкилотлар маҳсулот етказиб бериш юзасидан хўжалик шартномалари тузишни 1992 йил 15 январгача тугаллаши назарда тутилади.

Битим доирасида 1992 йилда маҳсулотлар ва моллар етказиб бериш ўзаро ҳисоб-китобига даҳл қиладиган нарх белгилаш ва нархларни тартибга солишнинг ягона сиёсатини ўтказиш кўзда тутилган.

Битимни имзолаш маросимида Тожикистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари Д. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Т. Шарипов, Тожикистон билан Ўзбекистон вазирликлари ва маҳкамаларининг раҳбарлари иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКЧА БЕМАЛОЛ ГАПЛАШАДИЛАР

БОЛАЛИГИМДА корейс миллатига мансуб бўлган қўшнимиз Василий амакининг соф ўзбек тилида гапиришини эшитиб ҳайрон қолар эдим. Унинг турмуш ўртоғи ҳам ўзбек тилида равон гаплашар эди. Ота-оналаридаги ўзбек тилига бўлган ҳурмат туфайлими, ёки ўзларининг хоҳиши, сабабми фарзандлари Тася, Рая ва Витялар ҳам ўзбек қўшниларининг фарзандлари билан дўст тутиниб, иложи борича ўзбек тилида гапиришга ҳаракат қилишар эди. Ўша пайтларда иккинчи она тилимиз ҳисобланган рус тили муҳим алоқа тили ҳисобланар, лекин содда, меҳнаткаш Василий амакининг оиласи тилимизни тўла ўзлаштириб олган, ҳатто урф-одатларимизни ҳам ўрганиб олган эдилар. Кейинчалик бу оила маҳалламиздан кўчиб кетган бўлса ҳам ҳалигача кўчамизда бўладиган йиғин ва тўйларда қатнашишга ҳаракат қилишади. Қўшнилар ҳам уларни бажонудил таклиф қилиб, бордикелдини узмасликка интилишади. Бу оддий корейс оиласининг миллатимизга ҳурматининг, садоқатининг рамзи эди. Корейс оиласи ўзбеклар орасида кўп йиллар яшаганидан бир бора туз ичган жойингга қирқ кун салом бер, мақолида айтилганидек иш тутишни жойига қўйишарди. Яқинда ноҳиямиздаги 3-автокорхонада бўлганимда ўзбек тилида бемалол гаплашаётган навбатчи Эмма Ким билан суҳбатлашдим. Унинг бунчалик равон гаплашишига ҳайрон қолиб, тилни қаерда ўргангансиз, дея сўрадим. Шунда у камтарлик билан ўзбек фарзандлари ичида ўсганман. Қолаверса, ота-онам бизда шу элга, тилига ҳурмат туйғусини уйғотиб ўзбекчани ўргатганлар, дея жавоб берди. Дарҳақиқат, 30—40-йилларнинг машъум сиёсати туфайли Тошкентга кўчиртириб келтирилган корейслар орасида Эмманинг ота-онаси ҳам бор эди. Улар бир неча йиллар вилоятимизнинг Тошкент ноҳиясида истиқомат қилишиб, далага чиқиб меҳнат қилдилар. Хўжалик иқтисодиётини кўтаришда ёрдам бердилар. Улар меҳмондўст ўзбек халқининг кўнгли очиқ ва соддадилликлари, меҳнаткашликлари учун ҳурмат қилдилар. Фарзандларини ҳам шу руҳда тарбия қилдилар. Меҳнаткаш оилада камол топган Эмма ҳам тез орада ҳаётдан ўз ўрнини топиш мақсадида Тошкент қурилиш техникумига кириб ўқиди. Сўнг ноҳиямизга йўлланма олди. Турмуш ўртоғи билан шу ерда топишиб, икки нафар фарзанд кўришди. Кейинчалик диспетчер лавозимида ишлар экан, унга ўзбекчани тўлиқ билиши анча қўл келди. Ҳайдовчилар билан тезда тил топишди. Уларнинг ҳурматига сазовор бўлди.

Ҳақиқатан ҳам кимки ўзгаларни ҳурмат қилса, эл уларни олқишлайверади. Кимки ўзгаларни менсимаса, манманлик қилса, бундайлар эл орасида шумшук бўлиб ажралиб қолишлари муқаррардир. Ҳаёт фалсафаси ана шундай.

Б. СУЛТОНОВ,
Тўйтепа шаҳри.

● *Муштарий мулоҳазаси*

ИСМИГА МОС БЎЛСИН!

ҚАДИМИЙ урф-одатимиз, меросимиз, қадриятимиз тикланяпти. Унутилган қўшиқлар, куйларни ёш авлод ўрганишни истайди. Ўқувчиларни миллий анъаналарга ҳурмат руҳида тарбиялаш учун фақатгина мактабнинг кучи етармикан? Бунинг учун ўқувчиларни севимли машғулотлари, қизиқишларига қараб иш олиб борилса бўлмасмикин? Тошкентдаги ҳаммамиз учун севимли «Чайка» кинотеатри «Фурқат» номи билан ўзгартирилди. Бу қувончли ҳолни юқоридаги фикрга боғлиқлиги шундаки, кинотеатрнинг асосий мухлисларини ўқувчилар ташкил қилади. Чунки у ердан унча узоқ бўлмаган масофаларда ўнга яқин мактаб жойлашган. Ўқувчилар шу ерга тез-тез келиб туришади. Кинотеатрнинг номи ўзгарди, энди енгил-елпи фильмларни умуман қўймасдан, шарқона куй ва қўшиқлар билан безалган, кўнгилочар тарбиявий аҳамиятга эга фильмлар намойиш этилса! Шунда ўқувчилар ўқитувчилар билан биргаликда келиб, томоша қилишар, «Одобнома» дарсларида асар ҳақида фикрлашиб, баҳслашишар эди.

Наргиза ҚЎШОҚБОЕВА,
Тошкентдаги М. Исмоилий номли 138-мактабнинг 11-синф ўқувчиси.

ПИСКЕНТ ХАБАРЛАРИ

ТАҲЛИЛ ВА ТАРАДДУД

● ҚИШ фаслининг деҳқон учун ўзига хос ташвишлари бор. Бу пайтда кўпроқ қилинган ишлар ва эришилган натижалар таҳлил қилинади. Тегишли хулосалар чиқарилади. Янги мавсум учун тайёргарлик ишлари бошлаб юборилади. Минерал ўғитлар ғамланади, далаларга маҳаллий ўғитлар чиқарилади. Техниканинг эҳтиёт қисмлари, ишчи органлари алмаштирилади.

«Пискент» совхозининг 2-бўлим пахтакорлари 1991 йилда 27,5 центнер ўрнига 30 центнердан ҳосил олиб, хўжаликда биринчи бўлиб йиллик режани бажарган эдилар. Бўлимлар ўртасида пешқадамлик қилганликлари учун хўжалик томонидан 1500 сўм пул ва ноҳия ижроия қўмитаси томонидан 400 сўм пул ҳамда гилам билан мукофотландилар. М. Умаров, Т. Турғунбоев, Б. Носирхонов, З. Фозилов бошлиқ бригада аъзолари юқори кўрсаткичларга эришиб, йилни яхши якунладилар. Моддий манфаатдорликни ошириш мақсадида олти нафар тракторчига 250 сўмдан қўшимча мукофот пули берилганлиги техника имкониятидан самарали фойдаланилишини таъминлади. Ҳозирги вақтда, бўлим аъзолари дам олиш ва даволаниш билан биргаликда баҳорги мавсумга тайёргарлик ишларини бошлаб юбордилар.

ҒОЛИБ ЧОРВАДОРЛАР

● ЧОРВА қишловини соз ўтказишга Калинин номли жамоа хўжалигида алоҳида эътибор берилмоқда. Соғин сигирлардан мўл-кўл сут олиш учун етарли миқдорда ем-хашак бериш билан биргаликда молхоналарнинг иссиқ бўлишлиги ҳам муҳим аҳамиятга эгадир. Чорвачиликнинг сир-асрорини пухта эгаллаган азаматлар сигирларнинг яйрашига ҳам имконият яратмоқдалар. Декабрь ойининг сўнгги ўн кунлиги якунига кўра соғувчилар Ҳафиза Ёқубова, Ҳидоят Нўъмонова ва молбоқар А. Чинтошевлар ғолиб деб топилиб, пул билан мукофотландилар.

Моҳира АРСЛОНОВА.

● *Муҳарририятга мактублар*

РЎЗНОМАЛАР НЕГА КАМ ЧИҚЯПТИ?

Бозор иқтисодиёти ва қоғозлар муаммоси рўзномаларга ҳам таъсир қилди шекилли, дўконларга рўзномалар жуда кам чиқадиган бўлиб қолди. 1992 йил рўзномаларига обуна бўлолмаган муштарийлар энди дўконлардан керакли рўзномалар тополмай сарсон бўлиб юришибди. Тошкентдек шаҳри азимда неча ўн минглаб киши рўзнома ўқийди. Чунки рўзномаларнинг ўрнини радио ва телевидение ҳеч қачон босолмайди. Кўрсатув ва эшиттиришларни сақлаб қўя олмайсиз. Рўзномалардан эса истаган пайтингизда фойдаланишингиз мумкин.

Албатта, ҳар бир рўзномани чиқариш игна билан қудуқ қазишдек гап. Таҳририятлар ходимларининг меҳнатлари машаққатли. Лекин бозор иқтисодиёти муносабати билан уларнинг ҳам ташвиши ошди, рўзномалар нархи кўтарилиб кетди. Масалан, ўзим ҳамиша севиб ўқийдиган «Тошкент ҳақиқати» баҳоси 35 тийин бўлибди. Мен уни баҳоси бир сўм бўлса ҳам ўқийман, чунки бу рўзномага ўрганиб-боғланиб қолганман. Алоқа бўлими ходимларига «аччиқ» қилиб, 1992 йилги рўзномаларга обуна бўлмагандим. Кейин билсам, ўзимга зиён қилибман. Шунинг учун барча муштарийларга бундан кейин рўзномаларга ўз вақтида обуна бўлинг, доғда қолмайсиз, демоқчиман.

Рўзномаларнинг дўконларда сотилиши масаласига келсак, менимча уларни ҳам тақчил моллар қаторига киритиб қўйганлигимиз нотўғридир.

Абдулла ТОЛИПОВ,
меҳнат фахрийси.

МАОРИФ УЙЛАРИ ҚАНИ?

Яқин пайтларгача сиёсий-маориф уйлари ҳар ерда учрарди. Бундай уйларга кириб ҳозирги давр сиёсати ҳақида замондошларингиз, сиёсий арбоблар билан хоҳлаганингизча суҳбат қуришингиз, баҳслашишингиз, билмаган нарсаларингизни аниқлаб олишингиз, мунозараларда қатнашишингиз, маърузалар тинглашингиз мумкин эди. Шунингдек, сизга зарур бўлган сиёсий адабиётларни, плакатларни ҳам шу ердан топардингиз. Лекин сўнгги пайтларда сиёсий-маориф уйлари негадир камайиб кетди. Одамлар йиғилиб суҳбатлашса бўладиган бирдан-бир маскан маҳаллалардаги чойхоналар бўлиб қолди. Аммо бу ерда ҳам сиёсат ҳақида бемалол тортишиб ўтиришингизга имкон йўқ: кўпчиликни ташкил қилувчи кексаларимиз сиёсатдан гап очиб қолсангиз, иқтисод билан «оғзингизга уриб туришади».

Маориф уйлари балки ҳали ҳам мавжуддир, лекин негадир уларнинг борлиги сезилмаяпти. Сиёсий-маориф уйларининг фаолияти илгаригидек яна кучайтирилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Жумҳуриятимизнинг мустақил бўлиши, сиёсий партияларнинг кўпайиши ва яна бошқа қатор масалалар ҳақида биз аниқ маълумотларга, ўз фикримизга эга бўлишимиз учун маориф уйлари жуда зарур деб ҳисоблайман.

Дадахон ҲОЖИБЕКОВ,
Тўйтепа шаҳри.

ТОМОШАДАН КЕЙИНГИ ЎЙЛАР

Дам олиш кунларидан бирида пойтахтимиздаги Санъат саройига хордиқ чиқариш мақсадида бирор фильм кўриб келай деб бордим. Ичкарига кириб бу ерда томошабинлар учун етарли шарт-шароит яратилганлигига ишонч ҳосил қилдим. Залда киоск, кафе, китоб дўкончаси бор бўлиб, томоша бошлангунча вақтни кўнгилли ўтказиш мумкин экан. Аммо шу ерда биринчи кайфиятга салбий таъсир қилган нарса баъзи кино мухлисларининг озода зални ифлослантираётгани бўлди. Улар оёқ тагига писта пўчоғи, ҳар хил қоғоз парчаларию, папирос қолдиқларини ирғитишарди. Жамоат жойига нисбатан уларнинг бундай муносабатидан кўпчилик ранжиди, лекин бу санъат даргоҳидаги ходимлардан бирортаси ана шу ҳолни кўра била туриб, огоҳлантиришмаганига ҳайрон қолдим. Бу ҳақда фаррошлар билан суҳбатлашсам, улар очиғи қўрқишларини айтишди. Залнинг ичкарисида ҳам аҳвол ачинарли бир ҳолда. Томоша вақтида баъзи кимсалар ярашмаган қилиқлар қилишади, баъзи ёш йигитлар эса ўз қаршисидаги ўриндиқ устига оёқларини чиқариб, ялпайиб ўтириб олишибди. Бундай маданиятсизликдан менимча ҳар ким ҳам ғазабга тўлса керак. Бу ҳам майлику-я деб, тишни-тишга қўйиб ўтирган эдим, лекин ёшларнинг бирин-кетин чека бошлаганликларини кўриб чидаб туролмадим. Танбеҳ бермоқчи эдим, барибир ҳеч ким қулоқ солмади. Илгарилари кино ёки театр биноларида назоратчилар бўларди. Томошабинларнинг хотиржам дам олишлари учун улар шароит яратишарди. Энди маданият муассасалари нима учун шу аҳволга тушиб қолди. Ўйлаб ўйимга етолмайман.

Томоша чоғида чақалоқ йиғиси ҳам қулоққа чалинди, болали аёллар, ёш болалар... хуллас бесарамжон залдан чиқиб кетишга тўғри келди. Менимча, бундай назоратсизликнинг олдини олиш керак, чунки хаёсиз, пардасиз киноларга ёш болаларни киритишни ман этиш ҳақида қанча гап сўзлар бўлмасин, у ҳамон давом этиб келмоқда. Қачонгача, режа ортидан қувиб, тарбияга хилоф иш тутамиз. Бу ҳақда маданият вазирлигимиз, Тошкент шаҳар маданият бошқармаси, кинолаштириш тармоқлари жиддий ўйлаб кўрарлар деган фикрдаман.

Р. МЕНГИРОВ,
Тошкент шаҳри.

● *Акс-садо*

«ЖАВОБСИЗ САВОЛ»

«Тошкент ҳақиқати» рўзномасида чоп этилган «Жавобсиз савол» мақоласини ўқидиму, ўзимнинг ўйлаб юрган баъзи бир фикрларимни ўртоқлашиш истаги туғилди.

Ўшанда куз фасли эди. Янги рўзномалардан харид қилиб, Навоий номли кинотеатр атрофига ўрнатилган ўриндиқлардан бирига жойлашдим. Тўғриси, рўзномани ўқишга берилиб, ёнимга нотаниш кишининг келиб ўтирганини ҳам сезмабман.

Одоб юзасидан рўзномани бир четроққа суриб, ҳамроҳим билан ҳол-аҳвол сўрашдим. Қўлида сумка ушлаган, ўзини водийдан деб таништирган киши билан анча вақтгача суҳбатлашиб қолдик. У гап орасида касби муаллимлик эканини айтди. Тошкентга эса малака ошириш ниятида келганини ҳам қўшиб қўйди.

Ҳамсуҳбатимга разм соламан. У атрофга аланглаб, худди бирор кишини кутаётгандек қарарди.

— Кечирасиз, сиз бирор танишингизни кутяпсизми? — сўрадим ундан ўртадаги жимликни бузган ҳолда.

— Йўқ шунчаки!..

У бироз ўйланиб туриб дабдурустдан кўнглидаги бор гапни тўкиб солди:

— Менинг гапимга хоҳ ишонарсиз, хоҳи йўқ. Мен бахтсиз бир инсонман, дўстим, — деди гап бошлаб. — Уч фарзандим бор. Яқинда бошимга оғир ташвиш тушди. Шу денг, кенойингиз туғруқхонада кўзи ёриётган пайтда оламдан ўтди.

Суҳбатдошимнинг гапига қараганда, у уйланиши керак экану, лекин аёллар у билан турмуш қуришга кўнмаётганмиш. Қўшни қишлоқларга, қўйингки кўп жойларга боришига қарамай, иши ўнгидан келмабди.

Бўлган воқеани эшитиб, анча эзилдим. Суҳбатимиз бир соатча давом этди.

— Шу денг, — деди гапини давом эттириб, — сизга бир нарсани айтсам. Бояги юқоридаги гапларимнинг ҳаммаси рост. Уйда жуда зерикдим. Сиз Тошкентни яхши биларсиз. Битта яримта дегандай...

Мен унга арақ ҳозир дўконларда фақатгина талонда берилажагини, устига-устак чайқовда қимматлигини айтдим.

У мендан ўпкалагандек: «Ким айтади Сизни тошкентлик йигит деб, мен бошқа гап тўғрисида сўз юритаяпман, жуда ғўл экансиз-ку», — деди.

Мендан арақ дўконини эмас, «фоҳиша» топиш имконини сўраётганлигини англаб етдиму ундан жуда ранжидим. Ёши элликни қоралаган, бу киши билан мулоқотда бўлганимдан афсусландим. Лекин тан олиш керакки, Тошкентдай шаҳри азимда фоҳиша топиш, маишат қилиш илинжида қанчадан-қанча кишилар санқиб юрганлиги сир эмас. Афсуски, одамлар орасида ўз ёри, оиласи бўла туриб маишатбозлик, фоҳишабозлик қилаётганлар анчагина.

Мен ўзгаларнинг шахсий ишига аралашмоқчи эмасман, лекин маиший бузуқ кимсалар билан тасодифий танишувлар, бир нафаслик ишрат ҳаваси оқибатида оғир таносил касалликларига йўлиқаётганлар оз эмаслигини яна бир бор таъкидлашни истар эдим. Қолаверса, бундай фаҳш ишлар бизнинг ахлоқ-одобимизга батамом ёт бўлган. Ва шу билан бирга шаҳвоний нафс йўлига кириб, касалликка чалинган одам бу иши билан нафақат ўзини, балки оиласи, яқинларини ҳам ташвишга қўйиши, бадном этиши сир эмас. Бу ҳақда бошқа муштарийлар нима дер эканлар?

Абдурафиқ МАҲКАМОВ,
Оҳангарон ноҳияси.

ШАХСИЙ ФИКР

ДАВЛАТ МУСТАҚИЛ БЎЛСА...

ЎЗБЕКИСТОН жумҳуриятининг мустақил деб эълон қилиниши унинг ўз гвардиясига, ўз лашкарбошиси, зобит ва аскарларига эга бўлиш ҳуқуқини беради. Менга қолса, у «гвардия» деб аталишидан кўра «халқ ҳимоя сарбозлари» дейилса тўғрироқ бўларди. Лекин бу армия сонини четдан чегаралашларга йўл қўймаслик зарур. Чунки ҳар бир мустақил давлат армиясининг куч-қудрати унинг ўз имкониятларидан келиб чиқади. Армияни четдан чегаралаш ёки четдан бошқаришни давлатнинг мустақиллигига ҳуруж деб тушуниш мумкин.

Собиқ Иттифоқ армияси сафида «олий қўмондонлик» ёки «партия топшириғи» билан келиб, Ўзбекистонда хизмат қилаётган турли миллат вакиллари борлиги ҳам табиий. Энди уларга нисбатан инсоф билан иш тутиш, яъни уларнинг Ўзбекистон армиясида садоқат билан хизмат қилиш-қилмасликларини билиш мақсадида қасамёд қилдириш, акс ҳолда уларни ўз юртларида хизматни давом эттиришлари учун имкониятлар, лозим бўлса имтиёзлар беришни ўйлаб кўриш лозим кўринади. Чунки четда хизмат қилаётган зобит ва аскарларимизнинг хоҳиш-истакларига қараб, уларни чақириб олиш ҳам фақат ўзимизга боғлиқ бўлиб қолди.

Назаримизда, Ўзбекистонда мажбурий хизмат жорий этилиши шарт эмас. Лаёқати бўлган йигитларни ҳарбий хизматга ўз хоҳишлари билан жалб этиш мақсадга мувофиқдир. Бошқача айтадиган бўлсак, армия хизмати профессионал, яъни ихтисослашган касб бўлиши керак. Бунга эришиш учун аскарлар, зобит ва лашкарбошиларга дурустроқ маош тўлаш, уларнинг ўз оилалари билан дийдор кўришиб туришларига шароит яратиш, олий ўқув юртларида ўқишлари учун имтиёзлар бериш, аскар оиласини уй-жой билан таъминлаш, чет элларга саёҳатлар уюштириш, спортда ва санъатда ўзларини кўрсатишларига кенг имкониятлар бериш лозим.

Маълумки, ҳозир ҳар бир мустақил давлатнинг ўз армияси бор.

Аввало, армия нима учун керак?

1. Турли офат ва талафотлар содир бўлган тақдирда биринчи бўлиб ёрдамга етиб келиш учун.

2. Халқни ва давлатни ташқи ва ички хавфлардан ҳимоя қилиш учун.

3. Чегараларни ва йирик корхоналарни қўриқлаш учун.

4. Миллатлар ўртасида можаролар чиқмаслигининг олдини олиш учун.

Шу ўринда «бизга катта ва кучли армия керакми?» деган ўринли савол туғилади. Менимча, йўқ. Қиёсламоқчи эмасман, лекин кейинги даврда ниҳоятда қудратли армияга эга бўлган Ироқ «тажрибаси» бунга мисол бўла олади, деб ўйлайман. Сабаби Ироқ армияси охир-оқибатда ўз халқи бошига катта кулфат келтиргани ҳеч кимга сир эмас. Люксембург, Дания, Голландия каби давлатларнинг армиялари озгина ва созгина бўлгани учун ҳам тинч-тотув яшаётганликларини эслаб ўтиш, бизга ҳеч ким ҳужум қилмайди, биз ҳам ҳеч бир давлатга ҳужум қилмаймиз, деб яхши ният қилсак, хато қилмаган бўламиз.

Лекин унутмаслик керакки, жамики давлатларда чегара назорати мавжуд. Маълумки, бундай ерларда аскар ва зобитларнинг фаолияти учун иш етарли. Бизда ҳам эртами-кечми чегара назорати йўлга қўйилиши лозим. Бу, айниқса, ҳозирги кунда аниқ бўлиб қолди.

Бу тадбир, биринчидан, четга чиқиши таъқиқланган буюмлар ва маҳсулотларни турли йўллар билан олиб кетилишининг олдини олса, иккинчидан, ножоиз буюм ва маҳсулотларни қонунга хилоф йўллар билан олиб келинишига барҳам беради. Айтайлик: қурол-яроғлар, гиёҳванд моддалар, фоҳишабозлик ва зўравонликни тарғиб этувчи фильмлар, китоблар, суратлар... Бундан ташқари чегара назорати туфайли турли қотиллик ва ваҳшийликлар қилиб, собиқ Совет Иттифоқининг турли минтақаларида қочиб-беркиниб юрган кимсаларнинг ҳам йўли тўсилади. Сабаби, матбуотдан бизга маълум бўлишича, кейинги йилларда Ўзбекистонга саёқларнинг оқиб келиши анча кучайган. Уларнинг йўлини қирқиш, ўз юртларига қайтариб юбориш ҳам кўп жиҳатдан чегара назоратига боғлиқдир.

Юқоридаги каби иллатларнинг олдини оладиган иккинчи йўл — Ўзбекистонда шўро сўми ўрнига ўз пулимизни муомалага жорий этишдир. Чунки ҳар бир мустақил мамлакатнинг мустақил армияси бўлганидек, ўз пули ҳам бўлишини унутмаслигимиз керак. Айниқса, бугунги кунда сўмнинг қадр-қиймати ниҳоятда тушиб кетди. Ташқи ва ички бозорда ҳам унинг қиймати пўчоқ бўлиб қолди. Маълумки, пул бирлигимиз бўлса, чегара назорати ҳам барқарорлашади. Сабаби, турли саёқларнинг, жиноятчиларнинг, фирибгарларнинг арзимас йўл ҳақи тўлаб, истаган вагонларда, истаган автомашиналарда юртма-юрт юришига барҳам берилади. Демакки, халқнинг маънавий қиёфаси ҳам ижобий томонга ўзгаради. Гуруҳ-гуруҳ бўлиб келиб-кетаётган ўғрилар, қиморбозу қаллоблар, фоҳишалар, юк халтасини кўтариб қўним тополмай юрган ишёқмасларнинг пайи қирқилади. Мустақиллигимиз амалий жиҳатдан мустаҳкамланади. Четга яширин мол олиб чиқиб кетиш ҳам, четдан яширин мол олиб келиш ҳам ўз-ўзидан барҳам топади. Эҳтимол, пул муомаласини Ўрта Осиё ва Қозоғистон давлатлари ўзаро келишган ҳолда жорий этарлар. Иқтисодий мустақилликка эришиш йўлларини мен ана шундай тушунаман. Чинакам мустақиллик бошқача бўлиши мумкин эмас, деб ҳисоблайман. Албатта, бу менинг шахсий фикр ва мулоҳазаларимдир.

Шуҳрат УМАРОВ,
СССР Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

● *Маҳалла қўмиталари билан ишлаш тажрибасидан*

ТАЯНЧ

КЕЙИНГИ пайтларда Тошкент вилоятида маҳалла қўмиталари билан ишлашга, уларнинг умумий ўз-ўзини бошқаришларига кенг йўл очилмоқда. Айниқса, вилоят ижроия қўмитасининг район ва шаҳарлардаги маҳалла қўмиталари ролини ошириш ҳақидаги қароридан сўнг бу иш янада яққол кўзга ташланиб қолди.

Ҳозирги кунда вилоят бўйича 1465 та маҳалла қўмитаси мавжуд. Бу қўмита раисларининг 50 фоиздан кўпроғи олий ҳамда ўрта махсус маълумотли ва энг асосийси маҳалланинг ишончини қозонган, ҳаётий тажрибага эга бўлган кишилардир.

Маҳалла қўмиталари фаолияти шу ерда яшовчиларни ижтимоий ва ҳаётий масалаларини ўша жойнинг ўзида ҳал этишга қаратилаяпти. Халқимизнинг қадимий анъаналари тикланмоқда. Бунинг ичида ёш авлодни тарбиялаш, қишлоқ ва маҳаллаларнинг обод, кўркам бўлишини таъминлаш, озиқ-овқат ва кундалик зарур молларнинг, халқ истеъмоли молларининг тақсимланишида адолатни ўрнатиш, миллий байрамлар, тўй-маъракаларни ўтказиш каби ишлар бор.

Халқ депутатлари шаҳар, район Кенгашлари раёсати ва ижроқўмлари йиғилишларида маҳалла қўмиталарининг олиб бораётган ишлари юзасидан ҳисоботлари мунтазам тингланиб борилмоқда. Шу билан бирга маҳалла фаоллари иштирокида ўтказилаётган йиғилишларда бу борадаги муаммолар тўғрисида фикр алмашинилмоқда, таклиф ва мулоҳазалар билдирилмоқда. Масалан, 1990—1991 йилларда Бўстонлиқ, Бўка, Юқори Чирчиқ, Чиноз, Калинин ва бошқа районларда ўтказилган семинар-кенгашларнинг маҳаллалар фаолиятини кенгайтиришдаги таъсири жуда катта бўлди.

Шу нарса маълум бўлдики, маҳалла қўмитаси раислари ва котиблари ишдан ажралган ҳолда бевосита ўз вазифалари билан шуғуллана бошлагач, уларнинг ишларида фаоллик, яхши томонга ўзгариш кескин сезила бошлади. Шу туфайли халқимизнинг қадимий урф-одатларидан бири «Ҳашар» яна оммалашмоқда. Бунинг натижасида кўчалар тобора кўркам ҳамда обод, яшаш жойлари чирой очмоқда. Болаларнинг ҳам бир қувончига юз қувонч қўшилиб, бўш вақтларини ҳашар билан жиҳозланган спорт майдончаларида ўтказишяпти. Қария отахонлар ҳам мамнун. Бунинг сабаби чойхона, маданий марказлар сони ва сифати ошмоқда. Янгиобод шаҳрида ана шундай ҳашарлар 14 маротаба ўтказилиб, бунинг эвазига умумий узунлиги 8 километрлик 6 та кўча асфальтланди. Учта болалар боғчаси қайта жиҳозланди. 2000 тупдан зиёд дарахт кўчатлари ўтқазилиб, шаҳар ҳавоси тоза бўлишлиги учун ҳисса қўшилди. Оққўрғонда бўлиб ўтган ҳашарнинг ҳам ўзига хос аҳамияти бор десак, адашмаймиз. Чунки бу ерда ҳар бир оила яхши ният билан 10 тупдан мевали дарахт кўчатлари ўтқазди. Зафар қўрғонида қурилган спорт комплекси, болалар боғи, ёзги кинотеатр ҳам кўпчиликнинг ёрдами, саъй-ҳаракати туфайли барпо этилди.

Янгибозор қўрғонидаги «Иттифоқ» маҳалласида моддий базани мустаҳкамлаш учун бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Вилоят Кенгаши депутати, маҳалла қўмитаси раиси А. Деҳқонбоев бошчилигида ҳашар йўли билан маҳалла қўмитаси биноси қад кўтарди. Телефон, радио узел ўрнатилиб, ишга туширилди. Энг муҳими маҳалла қўмитасининг банкда ҳисоб рақами очилди. Ҳаммаси шу билан чегараланмайди. Маҳалладагилар кучи билан болалар майдончасига мўлжалланган янги жиҳозлар харид қилинди. Эндиликда бу ерда волейбол, футбол, баскетбол ўйинлари майдончаси, катта оилавий тадбирлар ўтказиш учун айвон қуриш режалаштирилмоқда.

Маҳалла қўмиталари олиб бораётган муҳим ишларнинг яна бири бу халқимизнинг ижодкорлиги, нафис санъатини, маданиятини намоён қиладиган миллий байрамлар ва тантаналарни кенг тарғиб қилиб, кўпроқ халқнинг фаоллигини оширишдир. Бу борада вилоятимизнинг ҳамма жойида шод-ҳуррамлик билан кутиб олинган «Наврўз», «Қовун сайли», «Меҳржон», «Ҳосил байрами» каби қатор байрамлар жуда катта аҳамият касб этди. Айниқса, қадимий юксак маданиятимизнинг бир қирраси бўлмиш тўйларнинг оғули ичимликларсиз ўтказилиши, тобора одат тусига кириб бормоқда. Бекобод шаҳридаги маҳаллаларда ичкиликсиз ўтказилган тўйлар ижобий баҳоланди. Ангрен шаҳрида ва Тошкент районида тўйларга ортиқча сарф-харажатлар қилинмаяпти. Уларнинг ҳаммасида ташкил этилган маҳалла қўмиталарининг роли катта бўлмоқда.

Уруш ва меҳнат фахрийлари, ҳалок бўлган ҳарбийларнинг оилалари, ёлғиз қариялар ҳам маҳалла фаолларининг назоратидан четда қолмаяпти. Уларга ниҳоятда эътибор билан муносабатда бўлишмоқда. 1991 йилда Олмалиқ шаҳрида ўтказилган «Меҳр-мурувват» марафони уруш қатнашчилари қалбида узоқ сақланиб қолса керак. Чирчиқ шаҳридаги «Октябрь» маҳалласида байналмилал жангчилар ёдгорлиги учун йиғилган маблағ ҳам келажак авлод учун, халқимизнинг қанчалик меҳрли-оқибатли эканлигини эслатиб туриши шубҳасиз.

Фақат шугина эмас, қишлоқ жойларидаги маҳаллақўмлар савдо тармоқлари орқали талонга бериладиган озиқ-овқат ва кундалик зарур маҳсулотларнинг тенг тақсимланишини қатъий назорат қилиш ҳамда Президентнинг аҳоли чорваси-ю, паррандасини ем билан таъминлаш, 100 килограммдан буғдой тарқатилиши тўғрисидаги фармонларининг бажарилишида қишлоқ шўроларига яқиндан ёрдам бермоқда.

Шунингдек, ўртоқлик судларига, жамоат тартибини сақлаш манзилларига ва Кенгашларнинг доимий комиссияларига ҳам маҳалла қўмиталари яқиндан ёрдам бермоқдалар. Мисол учун 1991 йилда халқ депутатлари Бўстонлиқ район Сойлиқ қишлоқ шўросида маҳаллақўмлар ташаббуси билан ҳуқуқ муҳофазасига тегишли 6 та масала кўриб чиқилди. Чорвоқ қўрғон шўросида эса, 4 та масала судга юборилди. Буларнинг ҳаммаси жойларда жиноятчиликнинг олдини олиш, тартиб-интизомни сақлашда катта аҳамиятга эга бўлди ва ўз таъсирини кўрсатди.

Бундан ташқари жойлардаги молия органлари, солиқ инспекциялари, суғурта, ишга жойлаштириш бошқармалари ҳам маҳалла қўмиталари билан ҳамкорликда иш олиб боришяпти. Бу аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, иш билан таъминлашда катта аҳамият касб этмоқда. Масалан, Олмалиқ шаҳридаги А. Имомбердиев бошчилик қилаётган маҳалла қўмитаси хотин-қизлар Кенгаши билан маслаҳатлашиб, уйда ўтирган ва бирон ҳунар билан шуғулланишга қобилиятли 50 аёлга тикувчилик ва тўқувчилик ишлари учун шароит яратиб берилди. Бугун ана шу оналар ва хотин-қизлар ўзлари тайёрлаган маҳсулотлар билан истеъмол бозорини тўлдиришга ҳисса қўшмоқдалар. Пискент районининг иккита маҳалласида очилган болалар боғчаси ҳам кўплаб оналарнинг бемалол ишга қатнашига қулайлик туғдирди.

Албатта, маҳалла қўмиталари камчиликлардан холи эмас, уларнинг олдида бир қатор муаммолар кўндаланг бўлиб турибди. Биринчидан, маҳаллақўм раислари ва котибларига бериладиган маош масаласини кўриб чиқиш лозим. Чунки ҳозирги кунда вилоятимиздаги 1465 та маҳалла қўмитасидан 277 тасидаги маҳалла оқсоқолларига маош тўланмоқда, холос. Ваҳоланки, Тошкент шаҳрида барча маҳалла қўмиталари раислари ва котиблари маош олишади. Гап пулда эмас, лекин бу иш вилоятда ҳам тўлиқ амалга оширилса маҳалла қўмиталарининг жамиятдаги ижтимоий ўрни ва роли яна ҳам ошарди. Шунингдек, қўмиталар учун маъмурий бинолар қурилиб, телефон алоқасини ҳам йўлга қўйиш зарур ишлардан биридир.

Маълумки, ҳозирги кунда шароит, давр тубдан ўзгариб кетди. Бу ўз-ўзидан жамиятимизнинг ҳамма соҳаларига ўзининг таъсирини кўрсатмоқда. Назаримда шу шароитдан келиб чиқиб маҳалла қўмиталари ҳақида янги низом ишлаб чиқишни даврнинг ўзи тақазо қилмоқда. Бу низомда маҳалла қўмиталари, уларнинг раисларининг ҳақ-ҳуқуқлари, шу ҳудуддаги барча масалаларни ҳал этишда бевосита иштирок этишлари ва масъулиятларини аниқ кўрсатиш керак. Зеро, тажрибалар халқ билан ишлашда, Президент фармонлари ва бошқа ҳукумат қарорларининг бажарилишини таъминлашда маҳалла қўмиталари жуда катта кучга эга эканликларини кўрсатмоқда.

Қисқаси, маҳалла қўмиталари юқори органларнинг қуйидаги энг катта таянчи бўлишига шубҳа йўқ.

Ф. РАИМҚУЛОВ,
Халқ депутатлари вилоят Кенгаши катта референти.

ИШБИЛАРМОН ИШБОШИ

ТУЗУККИНА ишлаб турган текислаш машинаси нима бўлади-ю, бирдан тўхтаб қолди. «Оббо, яна электр қувватини узиб қўйишди, шекилли», ҳаёлидан ўтказди Александр. Машинанинг тугмасини босди-ю, Вадим ишлаётган қўшни хонага қараб қадам қўйди. Не кўз билан кўрсинки, Вадим ҳам ўзи ишлаётган машинанинг у ёқ-бу ёғини кавлаштираётган эди.

— Ҳа, сеникига нима бўлди?— сўради ҳавотирланиб Саша.

— Кўрмаяпсанми, ярим соатдан буён юргизолмаяпман, электр қуввати узилгани йўқ. Созловчини чақиришдан бошқа иложимиз йўққа ўхшайди,— дея Вадим қўлидаги бураш калитини машина ёнига ташлаб. Чақирилган созловчи иккала машинани ҳам бир зумда тузатди, хоналар ичи ерига ётқизилган мармар қоришмани текислаб силлиқлаш ишлари бир маромда давом эттирилди.

Ўзбекистон Металлургия заводи иккинчи навли прокат цехи учун қурилаётган техник сув ёрдамида термик мустаҳкамлаш мосламаси биносини мармар кукунлари билан безаш учун пардозловчи ишчилар етишмаслигидан бу ишни ҳам Александр Васильевич ўз бригадаси зиммасига олганди.

«Узбекметаллургстрой» трестига қарашли 306-кўчма механизациялашган колоннанинг А. В. Игнатов бошчилик қилаётган бригадаси жамоаси саноат корхоналари комплексларини қуришга ихтисослашган. Улар Ўзбекистон металлургия заводининг қатор биноларини, «300» стани линияларини бунёд этишда фаол қатнашдилар.

Қадоқ қўллари билан яратилган катта-кичик бу иморатларга қараб беҳад қувонишади. Бригадирнинг кўз ўнгидан беихтиёр қурилишга келган дастлабки йиллардан бошлаб, шу вақтгача давом этаётган меҳнат йўли намоён бўлади. 1972 йили Совет Армияси сафидан қайтган Александрни 16-қурилиш тресті (ҳозирги «Узбекметаллургстрой») 2-қурилиш-монтаж бошқармасига ғишт терувчилик касбини ўрганиши учун ишга қабул қилишди. Унга талабчан ва тажрибали устоз В. Коваленко танлаган касбининг барча сирларини, илғор иш усулларини эринмасдан ўргатди. Оз муддат давомида ҳунарини пухта эгаллаб олди. Шунинг учун ҳам 1976 йилда устозни пенсияга узатишганда В. Коваленко уни бригадирликка тавсия қилди.

А. В. Игнатов қарийб йигирма йилдан буён бригада бошлиғи бўлиб ишлаб келмоқда. Александр Васильевич етакчилик қилаётган жамоага муҳим саноат ва қурилиш комплексларини бунёд қилиш ишларининг ишониб топширилиши бежиз эмас. Чунки у доим ишончни оқлаб келмоқда. Топшириқларнинг тез ва сифатли бажарилишига эришмоқда. Ҳар доим сўз ва иш бирлигини таъминлаяпти. Заводнинг оқава сувларини тозалаш иншоотлари мажмуаларини қуришда бригада бажарган ишлар ҳажми салмоқли бўлди. Ўз касби шуҳратини чорак асрдан бери ошириб келаётган бригадир кўксини Ҳурмат Белгиси, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари безади, у вилоят миқёсида илғор қурувчилар учун таъсис этилган «Яратувчи» мукофоти совриндори бўлди. Саноат корхоналари учун мўлжалланган улкан бинолар қураётган бригада жамоаси ва унинг етакчиси А. Игнатов ҳамон яратувчилик йўлида жавлон урмоқдалар.

— Ишларимиз ёмон кетмаяпти,— дейди бригадир,— яқинда иккинчи навли прокат цехи ишлаб чиқараётган маҳсулотини термик усуллар билан мустаҳкамлаш бўлими биносини фойдаланишга топширдик. Бу муҳим иншоот қурилишида Т. Ҳуррамқулов, В. Манеев ва бошқа тажрибали, илғор ишчиларимиз жонбозлик кўрсатдилар. Ҳалол ва ҳақиқий меҳнат қилган киши доимо иззат-ҳурматда бўлишини жамоамиз аъзолари мисолида яққол кўриб турибмиз. Уларнинг кўпчилиги яратувчилик ишлари туфайли касбдошлари ўртасида обрў қозонди.

306-механизациялашган кўчма колоннанинг А. Игнатов бошлиқ байналмилал бригадаси аъзолари шундай меҳнатсевар инсонлардир. Шу кунларда ҳам ўзларига катта ишонч билдириб, қурилиши топширилган навбатдаги иморатни барпо этишда тезкорлик кўрсатишяпти. Азаматлар буни ҳам муддатида қуриб беришади. Улар шунга одатланишган.

А. АШУРОВ,
А. БОБОНАЗАРОВ.

Зуҳра Қоратоева 4-разрядли йиғувчи. У Чирчиқ пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасида етти йилдан бери меҳнат қилмоқда. Ҳозирда Зуҳрахон нормаларини 150 фоиздан ошириб бажармоқда.

Суратчи Д. АҲМАД.

● *Ўрта Чирчиқ хабарлари*

КИЧИК КОРХОНАЛАРГА КЕНГ ЙЎЛ

● БОЗОР иқтисодиёти шароитида кичик корхоналарнинг эркин ҳаракат қила олишлигини ҳаёт кўрсатмоқда. «Опитний» қўрғонидаги «Туркистон» кичик корхонасининг иш бошлаганига ҳам беш ой бўлди. Корхонага Жиззахдаги ип-газлама фабрикаси муассислик қиляпти. Ҳозиргача «Туркистон»да ишлаб чиқарилаётган спорт, аёллар ва эркаклар кийимлари Тўйтепадаги «Болалар дунёси» ва Янгиҳаёт матлубот жамиятига қарашли дўконларда сотилмоқда. Корхонанинг асосий мақсади ноҳия аҳолисининг талабини қондиришдан иборатдир. Корхонада 31 нафар ишчи меҳнат қилади. Беш ой давомида 500 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Тикувчилардан Анна Огай, Зайнаб Шерматова, Людмила Кимлар меҳнатидан жамоа аҳли хурсанд. Ишчиларнинг ўртача маоши 1500 сўмданга тўғри келмоқда.

●

МУАММО БОР, ЛЕКИН...

● ТЎЙТЕПА тикувчилик бирлашмасининг «Опитний»-да жойлашган филиалида декабрь ойи давомида 116 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш режалаштирилган эди. Ишчи-хизматчиларнинг фидокорона меҳнати туфайли 250 минг сўмлик маҳсулот тайёрланди. 1991 йилнинг режаси эса ноябрь ойидаёқ бажарилди. Ҳозирги кунда асосан чойшаб тикилмоқда. Хом ашё борасида муаммо бор. Лекин жамоанинг Қурбонгул Юлибоева, Гулнора Сотиболдиева, Гулчеҳра Турдибоева сингари қўли гул чеварлари ҳар қандай шароитда ҳам оқилона иш тутиб, бирлашманинг шарафини ҳимоя қила олишлиги жамоани мамнун этади.

Т. ҲАКИМОВ.

● *Мутахассис маслаҳати*

КЎЧАТ ҚАНДАЙ ЭКИЛАДИ

— Кўчат экиш, боғ барпо қилиш мавсумий юмушлар жумласига киради. Шунга қарамай бу ишни амалга ошириш учун тайёргарлик кўчатчилик ва боғдорчилик хўжаликларида, илм даргоҳларида йил ўн икки ой давом этади. Биз ҳам рўзномамиз саҳифаларида ёш боғбонларга кўмак ва ёрдам тариқасида шу соҳа мутахассисларининг тажрибаларини ёритиб боришни ният қилдик.

Р. Р. Шредер номли Ўзбекистон боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий текшириш институти агротехника бўлими мудири, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди **Мирвоҳид Собиров:**

— Жуда яхши. Даставвал кўчат экиш муддати ҳақида маълумот бериб ўтиш жоиздир. Жумҳуриятимизда мева кўчатлари одатда кўз ва баҳор фаслларида экилади. Кузги хазонрезгиликдан сўнг ноябрь бошларида кўчат экишга киришилиб, бу ишлар барқарор совуқ бошлангунча давом эттирилади. Эрта баҳорда ҳаво совуқ бўлмаса, февраль ойидан кўчатларда шира ҳаракати бошлангунча, жанубий районларда 22—25 мартгача, шимолий районларда эса 15—20 апрелгача боғ барпо қилинади. Кўчатлар баҳорда ўтказиладиган бўлса, ер куздаёқ экишга тайёрлаб қўйилади. Қишда совуқ уриб кетмаслиги учун шафтоли, гилос, ёнғоқ ва олманинг Ренет Симиренко каби навларини кузда экиш тавсия этилмайди. Анор, анжир, хурмо кўчатларини, совуққа чидамсиз бўлган шафтоли, гилос каби мева кўчатларини баҳорда экиш тавсия этилади.

Участка қаторларга ажратиб бўлингач, кўчат экиш учун 60х60, 70х70 см. катталикда чуқурчалар қазилади. Тошлоқ ва кам унумдор ерларда чуқурча 60х100 см. гача етказилади. Экиш вақтида кўчатлар синчиклаб кўздан кечирилиб, илдизларнинг шикастланган жойлари кесиб ташланади. Янги экилган кўчатларни дарҳол суғориш лозим. Бунинг учун кўчатларнинг ҳар икки томонидан 25—30 см. узоқликда биттадан эгат олинади. Кўчатлардаги ён новдалардан учтаси қолдирилади. Марказий асосий новда эса, ён новдалардан 30—35 см. баландроқ қилиб қисқартирилади. Ортиқча новдалар олиб ташланади ёки айримлари тўртинчи, бешинчи куртаккача қисқартирилади. Бир-икки марта суғорилгандан кейин қисман ер ўтиришиши билан айрим кўчатлар бир томонга қараб қийшайиши мумкин. Ердан нам қочмасдан, кўчат танасидан ушлаб туриб, тик ҳолга келтирилади ва атрофдаги тупроқ оёқ учида яхшилаб босиб зичлаштирилади. Ердан унумли фойдаланиш мақсадида ёш боғ қатор ораларига ҳар хил эрта ва ўрта муддатларда пишиб етиладиган картошка, помидор, ширин қалампир, бақлажон, қовун, тарвуз, бодринг, лавлаги экиш тавсия қилинади. Сувни кўп талаб этадиган кечки экинларни экмаслик керак. Чунки улар кеч кузда кўп суғорилади. Шу сабабли бир йиллик новдаларнинг яхши чиниқиб, пишиб етилиши учун нормал шароит бўлмайди. Натижада пишмай қолган новдаларнинг қаттиқ совуқ таъсирида зарарланиши учун хавф туғилади.

— Кўчатларга шакл беришда нималарга эътибор қаратиш керак?

— Шох-шаббага шакл беришда марказий асосий новда ва шохчалар ўртасидаги ўзаро тобе мутаносибликнинг сақланишига эътибор бериш зарур. Асосий шох ёнидаги бақувват яъни рақобат қилувчи новдалар кесиб ташланади, қисқартирилади. Агар рақобат қилувчи новдалар асосий марказий новдага нисбатан кучли ўсган ва яхши йўналишга эга бўлса, у асосий шох ўрнига қолдирилади. Асосий марказий шох эса кесиб ташланади. Ёш боғлардаги кўчатларнинг ўсув даврида (май ойининг охири ва июнда) ёғочланмаган новдаларини учинчи барги устидан чилпиб ташлаш лозим. Бу тадбир шох-шаббанинг шаклланишини осонлаштиради ва дарахтнинг ҳосилга киришини таъминлайди. Ёш дарахт шох-шаббасининг ички томонидан ўсиб чиққан ортиқча новдалар секин-аста олиб ташланиши керак. Ёш мевали дарахтларнинг новдаларини 3—4 йил жуда қисқартириб кесиш ярамайди. Негаки, бу уларнинг ўсишини ҳаддан ташқари кучайтириб юборади ва ҳосилга киришини кечиктиради. Бу даврда дарахт новдаларини кесиш унинг яхши шохланишини таъминлаши, лекин шох-шаббанинг қалинлашиб кетишига олиб келмаслиги зарур.

Суҳбатдош
Ҳ. СУЛАЙМОНОВ.

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

РЎЗНОМАЛАР ЧИҚА БОШЛАДИ

ГРУЗИЯ пойтахтида бир қанча республика ва марказий рўзномалари қайта чиқа бошлади. Шу ҳафта охиригача улар тўлиқ ҳажмда нашр этилади. Маҳаллий телевидение ишламоқда. Москванинг биринчи программаси яна қайта олиб кўрсатила бошланди. Шунингдек маҳаллий тайёрагоҳнинг учиш-қўниш майдони минасизлантирилди. Ҳамма йўналишлар бўйича тайёраларнинг мунтазам парвози бошланди.

ПУЛ ТАҚЧИЛ

ТУЛА вилоятида пул ниҳоятда тақчил бўлиб қолди. 2 миллионга ҳам етмайдиган аҳолига ҳозирча ярим миллиард сўм пул етишмай турибди. Айрим жойларда иккинчи ойдирки, маош олишолмаяпти. Вилоят раҳбарлари Россия федерацияси ҳукумати ва Марказий банкига энг зарур тўловлар учун нақд пуллар ажратиш илтимоси билан мурожаат қилдилар.

ПАРЛАМЕНТ БОШЛИҒИ САЙЛАНДИ

34 ЁШЛИ Артур Мкртчян Тоғли Қорабоғ тарихида биринчи ана шу ўлка Олий Кенгаши раиси бўлди. У ўлка музейида директор лавозимида ишларди, Қорабоғ ҳаракати раҳбарларидан бири эди. А. Мкртчян Степанакертда бўлиб ўтган сессияда бошқа даъвогарлар билан бўлган икки кунлик кескин кураш давомида парламент бошлиғи лавозимига сайланди. Бу ҳақда Қорабоғ янгиликлар агентлиги хабар берди.

КОНСТИТУЦИЯ ҚАНДАЙ БЎЛИШИ КЕРАК?

ОЛМАОТАДА Қозоғистоннинг янги Республика Конституцияси муаммолари бўйича қозоқ-америка конференцияси бўлиб ўтмоқда. Республика парламенти раҳбарлари ва қўмиталарининг аъзолари, халқ депутатлари, конституциявий комиссия аъзолари, шунингдек, Россия, Украина, Ўзбекистон ва Қирғизистондан келган меҳмонлар америкалик ҳамда қозоғистонлик ҳуқуқшуносларнинг маърузаларини қизиқиш билан тингладилар. Мунозара қатнашчилари янги конституция лойиҳаси хусусида хилма-хил фикрларни баён қилдилар. Лекин кўпчиликнинг мулоҳазаси бир жойдан чиқди: Қозоғистон Республикасининг Асосий Қонуни халқаро ҳамжамиятнинг тўла ҳуқуқли ва суверен аъзоси сифатида давлатнинг ривожланишини ҳисобга олиши керак.

ХАРИДОР ТОПИЛМАГАЧ

РОССИЯДА нархларнинг кескин ошиб кетганлиги дўконларда баъзи озиқ-овқат маҳсулотлари сотилмай қайта ишлаш учун корхоналарга қайтариб юборилишига сабабчи бўлмоқда, озиқ-овқат саноати корхоналари маҳсулот ишлаб чиқаришни қисқартириш, ҳатто, тўхтатишга мажбур бўлмоқдалар. Чунончи, Хабаровскда сливка ишлаб чиқариш тўхтатилди, қаймоқ ишлаб чиқариш эса кунига 7 тоннадан бир тоннагача қисқартирилди. Хабаровскликлар бир шиша сливкани 17 сўмдан харид қилишдан бош тортмоқдалар. Килоси 44—62 сўмлик қаймоққа ҳам одамлар қарамай қўйишди.

Иркутск вилоятидаги Ангара шаҳрида эса нархлар оширилган дастлабки уч кун мобайнида бор-йўғи 300 грамм қайнатилган колбаса сотилди. Унинг нархи оз эмас, кўп эмас 107 сўм эди. Қаймоққа ҳам шундай нарх қўйилган. Лекин илгари иркутскликлар ундан ҳар куни 30 тонна харид қилган бўлсалар, эндиликда атиги 4 тоннасини сотиб олишмоқда. Маҳаллий сут комбинати қаймоқни қайта ишлаб, ёғга айлантирмоқда. Ёғнинг эса килоси 250 сўмга боради.

(МАТБУОТ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

● Меросимизни ўрганамиз

„...БАРҲАҚ ШОҲ ОДАМДИР!“

ТУРКИЙ ХАЛҚЛАР оғзаки ва ёзма адабиётининг маълум маънода муштарак намунаси бўлган энг қадимги ёзма ёдгорликлари Маҳмуд Қошғарийнинг «Девону луғотит турк», Юсуф Хос Ҳожибнинг «Қутадғу билиг», Аҳмад Югнакийнинг «Ҳибат ул-ҳақойиқ» асарларида ахлоқ-одоб масалаларига кенг ўрин берилган. Кейинги икки асарни дидактик достон деб аталиши ҳам фикримизнинг далилидир. Юқоридаги асарлардан сўнг яратилган адабиёт намуналарида ҳам ахлоқ-одоб мавзуи эътиборда бўлган. XIV аср охири XV аср бошларида яшаб ижод қилган шоир Ҳофиз Хоразмий лирик меросида ҳам дидактик қарашларни, ахлоқ-одобга оид байтларни кўплаб учратамиз. Шоирнинг дидактик қарашларини ўрганиш катта аҳамиятга эга бўлиб, тарбиявий соат дарсларида, айниқса, одобнома дарсларида фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Ҳофиз Хоразмий одамларни комил инсон бўлишга чақиради. Ҳатто бу фикрни шаҳзодаларга, замон ҳукмдорларига ҳам уқтиради:

Агар шоҳи замон бўлмоқ тиласанг одам ўғли бўл,
Чу мажмуи жаҳоннинг ичра барҳақ шоҳ Одамдур.

Бу ўринда гап ҳам биринчи одам, ҳам биринчи шоҳ Каюмарс ҳақида кетяпти. Фирдавсий «Шоҳнома»сидаги биринчи достон «Каюмарс» деб аталади. («Шоҳнома»даги ҳамма қонуний шоҳлар Каюмарс авлоди дейилади.— М. С.).

Шоир одамларни тўғриликка, ростгўйликка ундайди, ҳаётда тўғри бўлишни, эгрига тенг бўлмасликни уқтиради. Тўғри одамни ипакка, эгри одамни ипак чиқиндиси — лосга ўхшатади ва эгри одамлар жамиятнинг комил аъзолари эмаслигини таъкидлайди:

Рост била эгри қачон танг бўлур,
Бўлмади танг ҳеч йипак бирла лос.

Инсоннинг энг олижаноб фазилатларидан бири сахийликдир. Ўзининг саҳийлиги билан машҳур бўлган Ҳотам Тойи ҳикоятига ишора қилар экан, шоир баҳил бўлмасликка чақиради. Аксинча, жавонмард (саҳий) бўлишни маъқуллайди. Саҳий бўлганлиги учун Ҳотам Той исми тирик-зиндадур дейди:

Бахил бўлмаю оламда, бас жавонмард бўл,
Ким ўлди тақи зиндадур исми Ҳотам Той.

Ҳофиз Хоразмийнинг дидактик қарашлари қитъаларида ҳам яққол кўзга ташланади. Қуйидаги қитъада дўстлик, ўзаро аҳиллик ва иноқлик ғоялари илгари сурилади. Шоир яхши одамни туғишганингдек кўр, аммо ёмон одамдан узоқроқ юр деб уқтиради:

Туғмаса туғганинг бикин кўргил,
Кўргузур бўлса ким санга ихлос.
Кўрма танг мухлису мунофиқни,
Қийммати зарни топмади чун русос.
Ҳамнишинингда кўрдинг эрса нифоқ,
Топакўр тарки суҳбат ила халос.

Шоир бу фикрини қуйидаги қитъасида ривожлантириб, дуч келган киши билан дўст бўлавермаслик, душманга ҳамроҳ бўлган кишидан эҳтиёт бўлиш керак яъни, бўри билан дўстлашган ит қўй-қўзини асрамайди, дейди.

Дўстлиқ қилма ул киши билаким,
Бўлди душманга маҳрами асрор.
Дўстким, бўлди дўст душманга,
Меҳрибон бўлмоқи эрур душвор
Қўзини қайда сақласун иткими,
Бўлди ёзида бўри бирла ёр.

Ҳофиз Хоразмий яхшилик қилишга ундайди, ёмонлик қилган одам оқибатда шармисор бўлади, яхши кишилар худонинг марҳаматига сазовор бўладилар. Яхши фазилатли кишилар садафдаги дурга, мевали дарахтга қиёсланади:

Ямонлиқ айламаю яхшилиққа толиб бўл,
Ямонлиқ айлаган охирида шармисор бўлур.
Ёвуқ ёмон бирла бўлма қарори айш қилиб,
Соғинчи яхши кишилар йироқ қарор бўлур.
Кишиким ўзини йўқ соғиниб, бўлур яхши,
Худой ҳазратида ул кишига бор бўлур.
Садаф чу файз топар бўлса абри найсондин,
Садафнинг ичра ўшул дурри шаҳвор бўлур.
Ўзингни ошиқи орифға боғла, эй Ҳофиз,
Дарахт чунки топар васл, мевадор бўлур.

Қуйидаги байтда бу фикр яна ривожлантирилади, яъни мард одам барчага тавозеда — ҳурматда бўлади, чунки мевали шох эгилиб туради. Бу байтда кишилардаги яхши фазилат мевага ўхшатилади.

Айлагил доим тавозуъ яхши от издар эсанг,
Ким тавозуъ пеша қилғанлар бўлурдур номдир.
Марди маъно ул эрур қилса тавозуъ барчаға,
Чун сарафканда бўлур шохеки, бўлур мевадор.

Шоир оқил киши сифатида халқчил бўлишга, халқпарвар бўлишга чақиради. Халқ ғамини ейиш, халқ билан бирга бўлишга ундайди:

Ҳеч мадюн замонина кирма,
Кирсанг аввал ишинг надомат эрур.
Ўртада халқдин надомат бор,
Охиру-л-амр худ ғаромат эрур.
Халқнинг ишини қиём этмак,
Шиддату меҳнати қиёмат эрур.

Ҳофиз Хоразмий бу фикрлари билан чекланмайди, балки халқдан жафо етса ҳам ҳафа бўлма, кўпчилик тинчлигини ўйласанг, халқ ғазабини кўтаргин, дейди. Бу фикрлар тўғридан-тўғри замона ҳукмдорларига, амалдорларга, шаҳзодаларга қаратилган эди:

Халқдан не жафо санга тегса,
Ориф эрсанг кўнгулни танг этма.
Оҳутак бўлмоқ издасанг мушкин,
Кибр ила ўзунгни паланг этма.
Барча сулҳ этмагин тилар бўлсанг,
Халқдин хашм ею жанг этма.

Мутафаккир шоир назарда тутган халқ бутун жамият ноз-неъматларини яратувчи меҳнаткаш оммадир. Ҳофиз Хоразмий яшаган даврда Мовароуннаҳр ва Хуросонда ўзаро тахт талашиб, олиб борилган урушлар халққа катта кулфат ва талофотлар келтирарди. Бундай урушлар халқ манфаатларини кўзламасди, балки норозиликларга сабаб бўларди. Шоир ҳукмдорларга гарчи очиқ норозилик билдирмаса ҳам, уларни халққа қулоқ солишга чақиради. Бу ўз навбатида шоир замонаси учун жасорат эди. Халқ учун куйиниш, халқ манфаатларини ёқлаш ўша давр учун прогрессив ҳодиса бўлиб, шоир марказлашган феодал давлатнинг мустақиллигини ҳимоя қилган ва халққа етарли баҳо бермаган салафларидан илгарилаб кетди. Ҳофиз Хоразмий шоирларни ҳам халқпарвар бўлишга чақиради:

Сўз манимдур теюу сўзунгни халойиққа сотиб,
Зулм айлаб, ўзунгга, қолмағил охир мазлум.
Ҳофиз сўз эясиман теюу ўгма ўзунгни,
Бўлмади оқибати кор сўз ила маълум.

Бу байтлардан кўриниб турибдики, шоир оғизда эмас, балки амалда ўзни кўрсатиш керак дейди.

Инсондан ёдгор бўлиб яхши номи қолгани маъқул. Тирикликда хайрли ишларни қилиб ном чиқарган киши хотираси абадийдир. Бу фикрлар қуйидаги байтларда мужассамлаштирилган.

Оқибат чун жаҳонда қолмасмиз,
Яхши улдурки, яхши қолса ном.

Ҳофиз Хоразмий ҳар бир ишда муродга етмоқ учун фурсатни бой бермасликни, яъни бугунги ишни эртага қўймай, вақтида бажариш кераклигини уқтиради. Қуйидаги байтга «Бугунги ишни эртага қўйма» мақоли сингдириб юборилган:

«Тилар бўлсанг муродин дину дунё,
Бу куннинг ишини тонгдаға солма.

Шунингдек шоир тилга эътибор беришга, сўзга масъулиятли бўлишга чақириб, ҳар қандай сўзда, у қайси тилга тегишли эканлигидан қатъий назар, мақсад маънодир деган фикрни илгари суради:

Либосу сурати сўздин мурод ул зоти маънодур,
Каракса бўлсун ул сўз туркию, ибрию сурёний.

Ҳофиз Хоразмийнинг дидактик қарашларини кузатар эканмиз, шоир халқпарвар, оқил мўйсафид, мутафаккир ижодкор сифатида намоён бўлади. Зеро, шоирнинг ахлоқий қарашлари ҳозирги кунимиз учун ҳам долзарбдир.

Мўминжон СУЛАЙМОНОВ,
Наманган давлат педагогика институти ўқитувчиси.

РЎЗНОМА ЖАМОАТЧИ ҚАБУЛХОНАСИДА

САВОЛЛАРГА ҲУҚУҚШУНОС А. ҲАСАНОВ ЖАВОБ БЕРАДИ

САВОЛ: ҳомиладорлик отпускасига чиққан аёл ўрнида ишлаётган эдим. Энди мен ҳам ҳомиладорлик отпускасига чиқдим. Айтингчи, менга ҳам ҳомиладорлик нафақаси, болам 1,5 ёшга тўлгунга қадар нафақа ва компенсация пули тўланадими?

Т. НОРМАТОВА,
Олмалиқ шаҳри.

ЖАВОБ: ҳа, нафақа ҳам, компенсация пули ҳам тўланади, она эса боласи 1,5 ёшга киргандан кейин ишлаши керак. Агар она фарзанди 3 ёшга тўлгунга қадар уйда ўтириб қолса, у пайтда гўдаги 1,5 ёшга тўлган кунидан бошлаб то ишга тушгунча ўтган давр учун компенсация пули берилмайди.

САВОЛ: мени ўзим ишлаётган корхона маъмурияти врачлик комиссиясида қатнашиш учун жалб қилди. Лекин комиссия ишида қатнашган вақтим учун иш ҳақи беришмади. Шу тўғрими?

П. ҚУВОНОВ,
Тошкент шаҳри.

ЖАВОБ: йўқ, нотўғри. Халқ депутатлари район (шаҳар) Кенгашлари ижроия комитетлари ҳузуридаги пенсия тайинлаш бўйича комиссия аъзолари сифатида ёки врач-меҳнат эксперт комиссия (ВТЭК) аъзолари сифатида касаба уюшмаси ташкилотлари томонидан юборилган ишчи-хизматчиларнинг ана шундай комиссиялар ишида қатнашган вақтлари учун уларни тавсия қилган ташкилотлар иш ҳақини тўлашлари лозим.

Пенсия тайинлаш комиссияси чақиригига биноан меҳнат стажи ҳақида гувоҳлик беришга кетган вақт учун ҳам иш жойидаги иш ҳақи сақланиб қолади. (Ўзбекистон меҳнат қонунлари кодексининг 29-моддаси).

САВОЛ: биз ишлаётган цех 300 даражагача исийди. Лекин шу пайтгача сут маҳсулотлари берилмай келди. Биз зарарли ишда ишлаётганлигимиз учун маъмуриятдан сут билан таъминлашни сўрасак, бу ҳақда биз мажбурият олган эмасмиз, дейишади. Шу тўғрими?

С. ТОЛИПОВ,
Чирчиқ шаҳри.

ЖАВОБ: йўқ, нотўғри. Меҳнат шароити зарарли бўлган соҳаларда меҳнат қилувчи ишчи ва хизматчиларга белгиланган нормаларга мувофиқ сут ёки унга тенг келадиган бошқа озиқ-овқат маҳсулоти берилиши зарур.

Меҳнат шароити алоҳида зарарли бўлган касбларда ишловчиларга белгиланган миқдорларда текинга сут ва профилактика озиқ-овқат маҳсулотлари берилади. (Ўзбекистон меҳнат қонунлари кодексининг 177-моддаси).

● Санъаткорлар даврасида

ТАҚДИР ЭШИГИ

ЗОКИРОВЛАР оиласи... Жумҳуриятимизда бундай машҳур, яъни етти ёшдан етмиш ёшгача ҳурмат ва эҳтиром билан тилга олинувчи оилалар кўп эмас, лекин улар оз бўлса-да бор. Масалан, Тошкентбоевлар, Хўжаевлар, Зариповлар каби. Шулардан бири бўлган Зокировлар оиласи ҳақида ҳар қанча гапирсангиз, уларни эъзозласангиз арзийди. Улар ҳақида ҳали қанчадан-қанча китоблар, мақолалар ёзилажак, фильмлар ишланажак...

Умр — оқар сув, дейдилар. Қарангки, яқиндагина ўзбек опера санъатини ривожлантиришга ўзининг бетакрор овози ва ижодий маҳорати билан салмоқли ҳисса қўшган, Ўзбекистон халқ артисти Карим Зокиров ҳақида матбуотимиз саҳифаларида жуда кўпгина мақолалар берилар эди. Эндиликда эса унинг фарзандлари эл оғзига тушишди. Ўзбекистон халқ артистлари Ботир ва Фарруҳ ҳамда Луиза, Навфал. Жамшид ва Равшан Зокировлар оталари йўлидан бориб, ўз умрлари ва истеъдодларини халққа хизмат қилишга бағишламоқдалар.

Биз ушбу мақоламизда ана шу оила аъзоларидан бўлган Жамшид Зокиров ва унинг рафиқаси Гавҳар Зокирова ҳақида фикр юритмоқчимиз.

Ўзбекистонда бу икки санъаткорни танимаган томошабинлар бўлмаса керак. Жамшид даставвал рақсга қизиқди, кейинчалик эса Ҳамза номидаги санъат билим юртининг дирижёрлик—хор куллиётида ўқиди. Аммо актёр бўлиш унинг ягона орзуси эди. Шу сабабли у актёрлик студиясида таълим олди, кейин эса Тошкентдаги Санъат олий билимгоҳининг актёрлик куллиётини тугатди. Шу йили (1971) Ҳамза номидаги ўзбек давлат академик драма театрига, яъни ўзи алоҳида меҳр қўйган санъат даргоҳига қадам қўйди. Унинг мазкур театр саҳнасидаги илк роли — А. Дюманинг «Ажал минораси»даги Ландри бўлди.

Жамшид моҳир устозлари ёрдамида ролдан-ролга ўсиб борди, академик театрда узоқ йиллар давомида шаклланган актёрлик маҳорати анъаналарини ўзлаштиришга интилди. Шу тариқа «Шакунтала» спектаклидаги балиқчи, «Оқшомдан тушгача»даги Альберт, «Уйланиш»даги Анучкин, «Ревизор»даги Бобчинский, «Рўйхатларда йўқ»даги Сальников, «Рўё»даги директор, «Инқилоб тонги»даги Қулмамат, «Қутлуғ қон»даги қирғиз Жумабой, «Соқов рицарь»даги Бэппо, «Сеҳрли апельсин»даги Труфальдино каби образларнинг ҳаётий талқини, қаҳрамон кечинмаларининг тўғри ифодаланиши ва томошабинга етказишдаги маҳорат актёрнинг ўз мухлисларини топишида муҳим аҳамият касб этди.

Кейинги йилларда яратилган «Тақдир эшиги» спектаклидаги Эркак роли Жамшид Зокиров ижодида муҳим босқич бўлди. Бу спектаклда бор-йўғи икки киши қатнашади, шундай бўлса-да, санъат ихлосмандлари асарни жуда катта қизиқиш билан кузатади. Чунки спектакль қаҳрамонлари уларни шундай сеҳрлаб оладики, томоша тугагач ҳам, томошабин жуда секинлик билан ўз ўрнидан қўзғалади. Эр-хотин Зокировлар ижро этган Эркак ва Аёл роллари нафақат уларнинг ижодида, балки театр ижодий жамоасининг ҳам катта муваффақияти бўлди.

Ҳозирги кунда Жамшид театр актёрлари орасида кинода ҳам энг сермаҳсул ижод қилаётган санъаткорлардан биридир. У кинодаги ижодини «Наштар» киножурналидан бошлаган эди. Кейинчалик «Ой бориб, омон қайтинг» фильмида ушоқ роль ўйнади ва шундан кейин режиссёрлар уни ўз асарларига тез-тез таклиф этадиган бўлишди. Шундай қилиб актёр «Йилнинг тўрт фасли» (режиссёр Ҳ. Ахмар)да муҳаррир, «Келинлар қўзғолони» — (режиссёр М. Афзалов)да Ҳаким, «Орзулар оғуши» (режиссёр Ф. Зайниддинов)да қизнинг отаси Қудрат, «Қайта бошидан» (режиссёр Р. Ботиров)да вилоят котиби, «Барханлар» (режиссёр С. Бобоев)да официант, «Темир хотин» (режиссёр И. Эргашев)да Олимтой, «Темир эркак» (режиссёр И. Эргашев)да адвокат, икки серияли «Муҳаббат ва алам билан» (режиссёр Э. Эшмуҳамедов)да муҳаррир ўринбосари, «Кўзларим йўлингда» (режиссёр М. Абзалов)да киномеханик каби бир-бирига ўхшамайдиган, ранг-баранг роллар ижро этиб, кўп сонли кино мухлисларига танилди. Қисқаси, бу тиниб-тинчимас ижодкорни ҳали театрда, ҳали кинода, ҳали радио ва телевидениеда... борингки, доимо ижодий изланиш устида кўрасиз.

БУ ОИЛАГА келин бўлмиш Гавҳар Зокирова ҳам умр йўлдоши Жамшид билан бир театрда хизмат қилади. Абдулла Авлонийнинг Сора исмли қизига набира бўлмиш Гавҳар санъатга ёшлигидан меҳр қўйди. У ўзининг эзгу орзу-ниятларини амалга ошириш мақсадида Тошкентдаги Санъат олий билимгоҳига ўқишга кирди ва уни 1971 йили тугатиб, Ҳамза номли театрда ишлай бошлади.

«Парвоз» (Уйғун) спектаклидаги Санам — у саҳнада яратган биринчи образдир, Актриса театрга келгач, саҳнага чиқиш олдидан зўр ҳис-туйғулар гирдобига ғарқ бўлди, катта санъатнинг нималарга қодир эканлигини юракдан ҳис қилди ва ана шундай катта масъулиятни зиммасига олган ҳолда ижодни асосий мақсад қилиб олди. У барқарор, ўз қадр-қимматини фахр билан ҳис этувчи, меҳр-муҳаббатга интилувчи, қийинчиликларга тик қаровчи, афсус-надомат туйғуларига тўлиқ аёллар образлари билан томошабинларни хушнуд этди. Хусусан, «Уйланиш»даги Агафья Тихоновна, «Тирик мурда»даги Лиза Протасова, «Қароқчилар»даги Амалия, «Рўё»даги Теодора, «Қутлуғ қон»даги Гулнор, «Абдулла Қодирийнинг ўтган кунлари»даги Кумуш, «Тақдир эшиги»даги Аёл образлари ана шулар жумласидандир. Актриса «Қутлуғ қон» спектаклидаги Гулнор образи учун Ҳамза номидаги жумҳурият давлат мукофотига сазовор бўлди.

Бу серқирра ижодкор бир қанча видеофильмларда ҳам ўзига хос, турли феъл-атвордаги кишиларнинг ролларини ижро этди. Жумладан, П. Қодировнинг «Олмос камар»ида Вазира, Н. Думбадзенинг «Абадият қонуни»да ҳамшира, Черниҳнинг «Қутлуғ қадам»ида Анна, «Нурхон», «Ҳолисхон» телеспектаклларида эса Нурхон, Холисхон, «Фауст»да Маргарита каби образлар фикримизнинг ёрқин далилидир.

Гавҳар киноактриса сифатида ҳам бир қанча фильмларда суратга тушди. Шу ўринда «Тўйлар муборак» фильмидаги Нигора, режиссёр А. Акбархўжаевнинг «Эртанги кун бўладиган дарс» фильмидаги она, «Болалик бекатига борувчи поезд» фильмидаги дорихоначи аёл, «Гулистонимдан жудо» фильмидаги Гулсанам, «Овчи»даги врач аёл, «Тонгалик болалар» бадиий лентасида эса актриса каби образларини эслаб ўтиш мумкин. Мен актрисадан «Турмуш ўртоғингиз билан бўладиган ижодий ҳамкорликка қандай қарайсиз?» деб сўраганимда, у: «Жамшид акам билан ижодий ҳамкорлик мен учун ҳам катта байрам, ҳам катта бахт, нега десангиз, рол ёдлашни биз диалог йўсинида олиб борамиз, бизнинг машғулотларимиз фақат саҳнада эмас, балки йўлда, уйда ҳам давом этаверади. Ўйнаётган қаҳрамоним феъл-атворини кўрсатиб беришда, унинг ички ва ташқи жиҳатларини тўғри ва таъсирчан ифодалашимда Жамшид акам яқиндан ёрдам берадилар. «Тақдир эшиги» спектакли бунинг яққол намунасидир», деб жавоб берди...»

Ҳа, санъат улар учун тақдир эшиги бўлиб хизмат қилди. Бундан кейин ҳам у сизларнинг сержило, сермазмун ва сермаҳсул ижодларингизга «Тақдир эшиги» мисол бўлиб қолаверсин.

Моҳина АШИРОВА,
санъатшунос.

● СУРАТЛАРДА: «Йиқилиш изтироби» фильмидан кадр. Раҳим ролида Ж. Зокиров; «Тақдир эшиги» спектаклидан кўриниш. Бош ролларда эр-хотин Зокировлар.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ИККИНЧИ ДАВРА АРАФАСИДА

● БИРЛАШГАН Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгаши Исроил томонидан босиб олинган ерлардан фаластиниликларни мажбурий равишда чиқариб юборилиш ҳатти-ҳаракатларини қоралади. Гап шундаки, бундан бир неча кун муқаддам Тель-Авив Ғазо ҳудудида истиқомат қилаётган 12 нафар фаластиниликни террорчилик фаолиятида айблаб, мажбурий равишда четга чиқариб юбориш тўғрисида қарор қабул қилган эди. Исроил ҳукумати бошлиғи И. Шамир ҳамда мудофаа вазири М. Аренснинг мазкур қарори хусусида гапирган АҚШнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги доимий вакили Томас Пикеринг жиноят қилган кишиларни мажбуран чиқариб юбориш керак эмас, балки уларни судлаш керак, жинояти тасдиқланса, жазолаш лозим, деди.

Шу орада чиқариб юбориш учун мўлжалланган 12 киши судга ўзларининг норозиликлари ҳақида шикоятнома йўлладилар. Уларнинг норозилигини эшитиш жараёни ёпиқ эшиклар ортида ўтказилмоқда. Рейтер агентлигининг хабарига қараганда, у ерда иштирок этиш учун биронта ҳам журналистга рухсат берилмади.

Америка Қўшма Штатлари Исроил ҳамда араб мамлакатлари раҳбарларига Яқин Шарқда тинчлик ўрнатишга бағишланган конференциянинг иккинчи босқичини дарҳол бошлаш лозимлиги тўғрисида мурожаат қилди. Шундан сўнг Оммон, Байрут ҳамда Дамашқдан умидвор хабарлар келди. Фаластиниликларни ўз ерларидан чиқариб юборилиши муносабати билан тинчлик конференцияси иккинчи босқичи бошланишини гумон остига қўйган араб мамлакатлари ҳамда Иордания — Фаластин қўшма делегацияси ниҳоят Вашингтонга келиш тўғрисида розилик билдирдилар. Ахборот агентликларининг маълумотларига қараганда, Сурия, Ливан ҳамда Иордания — Фаластин қўшма делегациялари яқин икки кун ичида Америка пойтахтига Араб — Исроил мусоҳабасининг иккинчи босқичида иштирок этиш учун етиб келадилар.

ҚЎШНИЧИЛИКНИНГ ЯХШИ БЎЛГАНИ ЯХШИ

● ШУ ЙИЛНИНГ биринчи ярмида Хитой Компартияси Марказий Комитети Бош котиби Цзян Цзэминь расмий ташриф билан Японияга боради. Тяньаньмэнь фожиасидан кейинги пайтда амалга ошириладиган бу сафар Хитой олий даражадаги раҳбарларининг Японияга қилган биринчи ташрифи бўлади.

Япония ташқи ишлар вазири Ватанабэнинг ХХЖга қилган сафари ва олиб борган музокаралари натижасида юқоридаги аҳдлашувга эришилди. Бош вазир Ли Пэн япониялик олий мартабали меҳмон билан ўтказган учрашувида Япония императори Акихито шаънига мақтовли гаплар гапириб, император ва унинг рафиқасининг обрўси Японияда қанчалик буюк эканлигини биз яхши тушунамиз, деди. Шундан сўнг у император ва унинг рафиқасини Хитойга ташриф билан келиш учун таклиф қилди.

ЭРОН ҚУРОЛЛАНМОҚДА

● АМЕРИКА Қўшма Штатларида чиқадиган «Лос-Анжелес таймс» рўзномаси Эроннинг қурол-яроғлар сотиб олишига тааллуқли мақола босиб чиқарди. Унда айтилишича, Эрон Россия, Шимолий Корея, ҳамда Аргентинадан қурол-яроғларнинг катта тонфаларини сотиб олиш учун миллиард-миллиард долларлар сарфламоқда. Ҳукумат манбаларига асосланиб, Вашингтондан берган хабарида рўзнома Россия Федерацияси қийин иқтисодий вазиятга тушиб қолганлиги учун қатъий валюта олиш мақсадида ўз қуролларини сотишга мажбур бўлмоқда, деб ёзди. Айтилишича, миллион доллар турадиган Т-72 танклари бор-йўғи 50 минг долларга сотилмоқда. Эрон Россиядан, шунингдек, СУ-24 ҳамда МИГ-29 ҳарбий тайёраларини ҳам харид қилмоқда.

ПЬЕР МОРУА ИСТЕЪФОГА ЧИҚДИ

● ФРАНЦИЯ социалистик партияси биринчи котиби Пьер Моруа истеъфога чиққанлигини эълон қилди. У социалистларнинг 1981—1985 йиллардаги ҳукуматида дастлабки бош вазир бўлган эди. П. Моруа ФСП биринчи котиблигига Франция миллий мажлиси раиси Лоран Фабиусни тавсия этди. Социалистик партия ичидаги бошқа оқимлар вакиллри ҳам мазкур номзодни қўллаб-қувватладилар.

ҲИБСГА ОЛИНДИЛАР

● КАНАДА парламентининг уч нафар вакили ҳамда таржимондан иборат ҳуқуқни ҳимоя қилиш миссияси аъзолари ҳибсга олиниб, Хитойдан чиқариб юборилди. Мазкур делегация аъзолари бу мамлакатга сиёсий маҳбуслар билан мулоқотда бўлиш ҳамда 1989 йилда содир бўлган Тяньаньмэнь фожиасида ҳалок бўлганлар хотирасига гулчамбарлар қўйиш мақсадида келган эдилар. ХХЖ маъмурлари ҳатти-ҳаракатидан норози бўлган Канада ҳукумати ХХЖнинг Оттавадаги элчисига норозилик нотаси топширди.

ҲАЁТ ИЗГА ТУШМОҚДА

● МАДАГАСКАРНИНГ сиёсий ҳаётида ўтган йилнинг сўнгги ойлари ғоят ташвишли бўлди. Ўз ҳукуматининг олиб бораётган ҳозирги сиёсатидан норози бўлган фуқаролар узлуксиз равишда иш ташлашни давом эттириб келдилар. Ниҳоят, мамлакат пойтахти Антананаривудан иш ташлашларнинг ҳамда сиёсий мухолифликлар тўхтаганлиги ҳақида хабар олинди. Умумий иш ташлашлар бошланган 1991 йилнинг 8 июлидан буён мамлакат биринчи марта енгил нафас олди. Вазирликлар, идоралар, банклар тўлиқ фаолият кўрсата бошлади. Шунингдек, почта маъмурлари ҳам ишга киришиш лозим деган қарорга келдилар.

Ж. БУШ САЛОМАТЛИГИГА ДОИР

● РАСМИЙ ташриф билан Токиога келган АҚШ Президенти Жорж Буш Япония бош вазири уюштирган тантанали зиёфатда дафъатан ўзини ёмон ҳис қила бошлади, юрак уриши ўзгарди. Си-эн-эн телекомпанияси мухбирининг хабарига қараганда, Ж. Буш ўзини тезда тутиб олиб, машинасигача ўзи пиёда юриб борган. Хорижий мамлакатлар бошлиқлари учун мўлжалланган расмий қароргоҳга келганидан сўнг Ж. Бушни унинг шахсий врачи текшириб кўрди. Си-эн-эн мухбири хабарига қараганда, Ж. Буш тезда ўзини яхши ҳис эта бошлаган.

● ЧСФЖ. Моравиялик Франтишек Визнер исмли мусаввир ойна қолдиқларидан гўзаллликда беқиёс қурилиш материаллари ясаш услубини ўйлаб топди. СУРАТДА: мусаввир сифат синовларидан ўтган маҳсулотларини намойиш қилмоқда.

ЧТК—ТАСС сурати.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

• *Дилдаги гаплар*

ИНСОН ЖИНОЯТЧИ БЎЛИБ ТУҒИЛМАЙДИ

Кейинги пайтда вояга етмаган ўспиринлар орасида турли хил жиноятлар кўпайиб бормоқда. Сабаби аён: болалар тарбияси фақат мактаблар, муаллимларга ташлаб қўйилмоқда, ҳуқуқ-тартибот органлари ходимларига ҳеч ким бу борада астойдил ёрдам бермаяпти. Бизнингча ёш авлод тарбияси билан ҳар бир фуқаро шуғулланиши лозим. Чунки ён-атрофимизда ота-оналари бўла туриб уларнинг мурувватидан бебаҳра қолган, оталари ичкиликка берилган, оналари эгри йўлга кириб кетган болакайлар жуда кўп. Айрим ота-оналар қийинчиликлардан қочиб ўз фарзандларини болалар уйларига топшириб кетадилар, ота-она, жамоатчилик эътиборидан четда қолган болалар ўғри-муттаҳамлар таъсирига тушиб қоладилар. Болани алдаш осон, у ҳали ўзи қилаётган ишнинг яхши ёки ёмонлигини ажрата олмайди. Бундан фойдаланган нопок кимсалар улар ҳисобига ўз сафларини кенгайтиришга уринадилар.

Кекса авлодга мансуб кишиларнинг деярли барчасида масъулият ҳисси кучли. Улар қийинчиликни биз кўрдик, болаларимиз кўрмасин, қорнимиз тўйиб овқат емадик, фарзандларимиз тўкин-сочин яшаб, яхши кийинишсин деб бутун куч-қувватларини ана шу мақсадга сарфлаганлар. Ўзларини ўйламаганлар. Афсуски қариялар уйларида ҳомуш ўтирган, фарзандлари йўлига кўз тиккан отахон, онахонлар ҳам кўп. Бу қариялар қарилик гаштини суриш, невaралари даврасида бахтли ҳаёт кечириш ўрнига мана шундай шароитга тушиб қолганлар. Хўш, нима учун шундай аянчли воқеаларга дуч келаяпмиз? Менимча ёшларимиз ота-оналарига нисбатан бемеҳр, лоқайд бўлиб ўсмоқдалар. Ота-онасини ҳурмат қилмаган, уларнинг иззатини жойига қўймаган кишилардан яхшилик чиқмайди.

Ота-боболаримизнинг баъзилари ота-оналаридан ёш етим қолганларида болалар уйларида тарбияланмаганлар, давлат ҳисобига яшамаганлар. Бола жуда ёшлигидан ўз кунини ўзи кўришга, ўз бахтини ўзи яратишга интилган, меҳнат қилган, меҳнат орқасида обрў-эътибор топган. Ҳозир-чи? Шаҳарлардаги кўп қаватли турар-жойларда бекорчиликдан зериккан, меҳнатга бўйни ёр бермайдиган ўспиринлар сандирақлаб юришади. Тўғри, шаҳар болаларининг ҳаммаси ҳам текинхўрликни «касб» қилиб олмаган. Уларнинг орасида меҳнат қилиб пул топишни истайдиганлар жуда кўп. Лекин истаган билан муносиб иш топилмагандан кейин бояқиш ўспирин қаёққа боради? Ҳозирги шароитда фарзандлари эҳтиёжларини тўла қондириш ота-оналарга қийин бўлиб қолди. Натижада ўспирин пул топишнинг бошқа йўлларини қидиради. Ўғриликка қўл уради. Осонгина топилган пул болани йўлдан уради. Инсоф, диёнатига путур етказади. Бизнингча, бу борада таъсирчан чоралар ўйлаб топиш лозим.

Жиноятчиликнинг кўпайиб бораётганлиги уларга қўлланилаётган жазоларнинг енгил-елпилигига ҳам боғлиқ, деб ўйлаймиз. Тошкент шаҳри мактаблари ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчилари ўртасида ўтказилган сўровларда улар жиноятчиларга нисбатан қатъий чора-тадбирлар кўрилишини таклиф қилдилар. Бу борада Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, Ҳамза, Куйбишев, А. Икромов районлари мактаблари ва ҳунар-техника билим юртлари жамоаларининг кенг жамоатчилик ёрдамида ёшлар ўртасида тартиббузарлик, жиноятчилик содир бўлмаслиги учун олиб бораётган ишлари намуналидир. Масалан Ҳамза районида жами 35 та маҳалла бор. Юсупов, Нодира, Гулистон, Тарновбоши, Донишманд, Миршаропов, Ниҳол маҳаллалари аъзолари муаллимлар, тарбиячилар билан биргаликда амалга ошираётган ишлари яхши натижалар бермоқда. Тартиббузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш бўйича Куйбишев районидаги Гулистон, Октябрь районидаги Хувайдо, Сергели районидаги Маданият, Киров районидаги Янгиариқ, А. Икромов районидаги Тожиев, Чилонзор районидаги Тинчлик маҳаллалари қўмиталари ҳам балоғатга етмаган ёшлар тарбияси билан жиддийроқ шуғулланмоқдалар. Натижада ёшлар ўртасида жиноятчилик сезиларли даражада камайиб бормоқда.

Хуллас, инсон жиноятчи бўлиб туғилмайди. Модомики, шундай экан, биз фарзандларимиз ҳамда ён-атрофимизда қаровсиз юрган болалар тарбиясига эътибор беришимиз, бу ишни мустақил Ўзбекистон ҳар бир фуқаросининг муқаддас бурчи, деб билишимиз лозим.

Омон МАМАСОЛИЕВ,
Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси тарбиявий ишлар назоратчиси.

ЧАЙҚОВЧИЛАРНИ ФОШ ЭТАМИЗ

ПЕШТАХТАЛАР БЎШ, ЛЕКИН...

Ҳозирги қаҳатчиликнинг ўзи етмагандек, одамларнинг оғирини енгил қилишга сафарбар этилган айрим савдо ходимлари қилмишларини кўриб, ёқа ушлайсиз. Бугун каттагина чўмич уларнинг қўлида: ўз косаларига ёғли луқмаларни солиб, харидорларникига ёғсизини номигагина ташлаб қўйишмоқда. Хўш, нима учун шундай бўляпти?

Менимча, тақчилликни асоссиз тарқатилган ваҳима гаплар, миш-мишлар яратяпти. Одамлар ваҳима қилиб бозор, магазинларга югурдилар, икки-уч кун ичида дўконларда ҳеч вақо қолмади. Бундай миш-мишлардан чайқовчилар усталик билан фойдаландилар, бирни ўнга пуллаб мўмай пул ишлаб қолдилар. Тақчилликнинг яна бир сабаби баъзи савдо ходимларининг ноинсофлигидир. Савдо тармоқларидаги юлғичлик, кўпчилик ризқига чанг солиш авж олиб кетяпти.

Мана, биргина Оҳангарон ноҳиясидан айрим мисолларни келтириб ўтамиз. Ноҳиядаги 26-дўконда кўпинча ароқ ҳам сотилади. Бугун бу ерда одамлар гавжум, улар рўйҳат бўйича озиқ-овқат маҳсулотлари олишарди. Бир неча киши ноябрь ойи учун икки шишадан ароқ берилишини сўрашганда сотувчи Галина Пиляева:

— Ароқ йўқ, кейинги сафар оласизлар,— деб жавоб берди.

Шу ерда турган район ички ишлар бўлими тезкор гуруҳи аъзолари пештахта остидан қирқ шиша ароқ топишди.

— Нега буларни яширдингиз?

— Вой, товба, ароқ бор эканми? Ёдимдан пақкос кўтарилиб кетибди...

Лекин олғир сотувчи текширувчилар кўзига тик қараб, ёлғон гапираётганди, яшириб қўйган ароқларни «шапка» кийгизиб сотмоқчи эди.

Оҳангарондаги «Спорт моллари» дўкони олдида сўнги пайтларда нотаниш одамлар ўралашиб қолгани милиция ходимларида шубҳа уйғотди. Улар текшириш ўтказиб, 692 сўмлик аёллар курткаси, халат ва енгил пальтолар борлигини аниқладилар.

Фарзандларимизга дурустроқ ўйинчоқлар ҳам тополмасак қандай кунларга қолдик ўзи? Ноинсоф сотувчилар болалар овунчоқларини ҳам яшириб сотишга ўтибдилар. Райондаги 15-дўкон сотувчиси Б. Равшанов умумий қиймати 1010 сўм бўлган 550 дона ўйинчоқни яшириб қўйиб, кимларга сотмоқчи бўлгани бизга номаълум.

Айрим дўкон ва омборхоналарнинг мудирлари «Чайқовчиларниг бети қурсин, биз улар билан гаплашмаймиз ҳам», дейишди. Лекин чайқовчилар қимматбаҳо моллар, топилмас матоҳга айланган сигареталарни қаердан олишяпти? Уларнинг ҳаммаси дўконлардан, омборхоналардан чиқяпти. Айрим савдо ходимлари виждонларидан кечса кечадиларки, фойдаларидан кечишмайди.

Агар ҳамма ерда ижтимоий адолат қарор топтирилса, савдо ташкилотлари раҳбарлари оғир кунларда халққа сал қайишсалар, беш бармоқларини баравар оғизларига тиқмасдан, инсоф-диёнатни унутмасалар одамлар арзимаган нарсаларга ҳам зориқиб юрмайдилар.

М. ҚАЮМОВ.

ТУШИНГИЗ ЎНГИДАН КЕЛСИН

Сўнгги йиллар мобайнида маданий меросимизнинг дурдоналари қалқиб юзага чиқаётганлиги асрлар давомида ўз маънавий хазинасини кўз-кўз қилолмай келган халқимизнинг кўксини ифтихорга тўлдирмоқда. Айниқса, аллома аждодларимиз қаламига мансуб ахлоқ-одобга, тарбия мавзуга оид рисолалардан миллионлаб эзгуликка ташна кўнгиллар олам-олам баҳра олаётир. Мен бугун бир китобхон сифатида яқинида «Мерос» нашриёти ўқувчилар эътиборига ҳавола этган Биноийнинг «Тушлар таъбири» рисоласи ҳақида мулоҳазаларимни билдирмоқчиман. Китобчада ҳар бир туш таъбирига чуқур илмийлик, тарбиявийлик билан ёндошилган. Фикрни теран ифодалаш, ширин забонлилик, ахлоқий юксакликка риоя этиш туйғуси аниқ сезилиб туради. Ўқувчи бу рисолани мамнунлик билан мутолаа қилади.

Эски ўзбек имлосидан тўпламни ҳозирги имлога ўгириб нашрга тайёрлаган Авазхон Ҳайдар ўғли Термизий анча меҳнат сарфлаган.

Ҳеч кимга сир эмас. Туш кўриш билан боғлиқ ҳолатлар, уларнинг бедорликдаги воқеалар билан алоқаси борасида шу пайтгача кўп кишилар лоқайд муносабатда бўлиб келдилар. Очиғи, биз бу борада унчалик кенг тушунчага эга эмасмиз. Ваҳоланки тушлар ҳам ҳаётимизнинг бир қисми сифатида муҳим ўрин тутар экан. Бу ҳақда рисола бой маълумотлар беради. Биз ундан ўтган улуғ сиймоларга оид кичик лавҳаларни ҳам ўқиймиз. Хусусан, Муҳаммад саллоллоҳу алайҳи васаллам ҳазратларига ҳам қирқ ёшларида пайғамбарлик ваҳийси «Рўёи содиқа», яъни туш кўриш билан бошлаганлиги, бошқа кўплаб пайғамбарлар ҳам тушлар кўрган бўлиб, тушлари рўёбга чиққанда аллоҳ таолонинг мартабаларига муяссар бўлганлигини билиб оламиз.

Рисола уч бўлимдан иборат. Биринчи бўлимда ўзини покиза тутган, кундузи хушфеъл, соф кўнгил, одамлар билан суҳбат қурганлар тушининг таъбири ҳам яхши ва тўғри бўлганлиги ҳамда тушларнинг турлари ҳақида гап боради. Иккинчи бўлим жамики пайғамбарлар, азизавлиёлар, анбиёлар ва алломаю ҳукамоларнинг кўрган тушлари, уларнинг таъбирига бағишланган. Учинчи бўлимда ҳозирги замонда тушларни дуч келган одамларга айтиб, турли хил кўнгилсизликларга учраётганлар тўғрисида мулоҳазалар юритилган. Тушни ота-онага, ёки унинг маъносини тушуниб етадиган, иложи борича тушни яхшиликка йўйишга қодир, таъбир қилиб бера оладиган кишига айтиш керак, дея даъват этилади.

Рисолада кўрилган тушлар ҳақида анча кенг таъбирлар ўз ифодасини топган.

С. ҲАСАНОВ.

• *Хотира* •

БЕМАВРИД УЧГАН ЮЛДУЗ

Кўкдан юлдуз учса ногаҳон
Битди дерлар қайси бир тақдир...

Абдулла ОРИПОВ.

ДУНЁДА Онаизорнинг кўз ёшисию, норасида гўдакнинг мўлтираб қарашига бардош бериш оғир. Аммо тақдир-ҳақдир, дейди машойихлар. Ҳа, одамга мусибат етганда шу мусибатни кўтара олишга яраша сабот ҳам топилар экан. Зеро, Аллоҳдан нимаики етса, рози бўлинглар, деб буюрадилар Расули акрам Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам. Аммо инсон тош эмаски, ғамга ҳам, қувончга ҳам бирдай турса.

Зафаржоннинг ногаҳоний ўлими нафақат яқин кишиларини, балки эшитган одамнинг ҳар бирини сескантириб юборди. Ҳа-да, эндигина 32 баҳорни кўрган гулдай йигит вафот этадию, юрак ачимайдими...

Зафаржон қандай инсон эди? «Жойи жаннатдан бўлсин, Аллоҳ раҳмат қилсин, яхши одам эди», дейишди мозорбошига тўпланган тумонат халойиқ.

Жаноби Расулуллоҳ айтадилар: «Марҳумларни фақат фазилатлари билан ёд этинг!». Мен Зафаржон Имомов таржимаи ҳолига назар ташладим: **«1959 йилда туғилган. Калинин ноҳиясидаги ўрта мактабни 1976 йили олтин нишон билан тугаллаган. Шу йили халқ хўжалиги олий илмгоҳига ўқишга кирган. Олий таълимни ҳам имтиёзли дипломга битирган. Тошкент гўшт комбинатида оддий иқтисодчиликдан директор ўринбосари вазифасигача бўлган меҳнат йўлини босиб ўтган. Жамоат ишларида доимо жонбозлик кўрсатган».**

Уни таниган-билган одамлар: «Бу йигит (марҳум) ҳақида қанча ёзсангиз ҳам кам», дейишди.

Гапнинг очиғи, бу фоний дунёда ҳеч ким абадий эмас. Аммо кимдир бир аср, кимдир 50 йил, яна биров 25 йил умр кўради. Гап умрнинг узоқлигида эмас. Шарқ донишмандлари: «Инсон тириклигида бажарган эзгу амаллар унинг иккинчи умридир», дейдилар. Эзгу амаллар деб, қобил фарзанд, битилган китоб, инсон ташаббуси ва меҳнати билан яратилган иморатларни айтадилар.

Хумсонда бўлганмисиз?

У ерда бундан 4—5 йил муқаддам яна бир болалар оромгоҳи барпо этилганди. Ўртаовулда эса Тошкент гўшт комбинатига қарашли пансионат қурилди. Бу масканларнинг деворларига тил ато этилса, уларнинг яратилишидаги Зафаржоннинг хизматларини сўзлаб берарди.

Мен одамлардан З. Имомов ҳақида кўп яхши гапларни эшитдим. Бироқ эшитганларимнинг лоақал ўндан бир қисмини ҳам қоғозга туширганим йўқ. Негаки...

Зафаржоннинг 7 ёшли қизчаси Ноиба, ўғиллари 5 ёшли Баҳром ва 1 ёшли Азиз вақти келиб, ўсиб-улғайганларида:

«Бизнинг отамиз қандай инсон эдилар?»— деб сўрашлари аниқ. Ўшанда бугун менга Зафаржонни таъриф қилган одамлар унинг фарзандларига ҳам сўзлаб беришларига ишонаман. Шу боисдан ҳам мен ҳамма эшитганларимни қоғозга туширганим йўқ.

Ноиба, Баҳром, Азиз вояга етганларида ушбу ёднома ҳам оталари ҳақида бир холис маълумот бўлиб қолар деган ўй билан ёзилди ушбу мақола.

Зафаржон ҳақидаги хотирани якунлар эканман: Жаноби Расуллоҳнинг бир ҳадислари ҳаёлимдан кечди:

«Қўлингда бир туп дарахт кўчати бўлсаю, қиёмат юз бериш арафасида турган бўлсанг ҳам улгура олсанг кўчатни эквер!»

Ҳа, бу ҳадиснинг яна бир маъноси: қўлингдан яхшилик келар бўлса, улгурганингча яхшилик қил.

Дилмурод САИДОВ.

ТИЛ ҲАҚИДАГИ ҚОНУН ҚАНДАЙ БАЖАРИЛМОҚДА?

ҚАЧОНГАЧА БУЙРУҚ КУТАСИЗ?

ЎЗБЕКИСТОННИНГ Давлат тили ҳақидаги қонуни қабул қилинганига ҳам икки йилдан ошди. Эндиликда она тилимизга бўлган эътибор ҳамма жойда кучайтирилмоқда. Қонундаги айрим бандлар амалда бажарилиб, ўз нишоналарини кўрсатаяпти. Аммо бу қилинаётган ишлар дарёдан бир томчи, холос. Гуруч курмаксиз бўлмаганидек, айрим жойларда тил ҳақидаги қонун амалиёти жуда суст кетмоқда. Масалан, мазкур қонуннинг 24-моддасида Ўзбекистондаги шаҳарлар, қишлоқлар, кўчалар, бекатлар, тарихий обидалар ва бошқа жуғрофий-ҳудудий ўринларнинг номлари миллий шаклда берилади ва давлат тилида ёзилади дейилган. 28-моддада эса тил ҳақидаги қонуннинг бажарилиши юзасидан ҳар бир раҳбар ўз қўл остидаги ташкилот учун шахсан жавобгар эканлиги қайд этилган. Хўш, ана шу моддалар амалда қандай бажарилаяпти?

Ушбу саволга жавоб излаб ноҳиямиз ҳудудини айланиб чиқдим. Янгибозор марказидаги автобус бекатининг шундоққина биқинида пештоқига «РЕМОНТ ОБУВИ» деб ёзиб қўйилган шахобчани кўриб, ҳайратдан ёқа ушладим. Наҳотки, «Ремонт обуви» сўзини «Пойабзаллар устахонаси» деб ўзгартириш мумкин бўлмаса? Ахир бу кўп маблағ талаб қиладиган иш эмас-ку! Наҳотки, бу ишни амалга ошириш учун махсус буйруқ керак бўлса?

Яна йўлимда давом этиб, кишининг дилини хира қилувчи шу каби ёзувларга дуч келдим. Келинг, яхшиси сўзим қуруқ бўлмаслиги учун далилларга мурожаат қилай. Янгибозор марказидаги деҳқон бозорига бораверишда ўнг томонда **«Напитки»**, йўлнинг нариги томонида эса **«Доска почета»**, **«Ветераны труда»**, **«Ветераны войны»**, **«Союзпечать»**, **«Вода — это жизнь»**, **«Кафетерий»** деган ёзувларни ҳам учратдим. «Политотдел» жамоа хўжалигининг Кавардон даҳаси марказидаги дўкон пештоқига **«Магазин № 10»**, деб ёзиб қўйилибди. Дўкон ёнгинасида эса **«Радио-Телевизионная мастерская»**, **«Библиотека филиали № 10»**, **«Индпошив одежди»** деган ёзувларга ҳам кўзим тушди. Даҳадаги болалар боғчаси пешонасига катта ҳарфлар билан **«Детсад—Бойчечак» колхоз «Политотдел»** деб ёзиб қўйилганлигини кўриб, очиғи жуда ранжидим. Наҳотки, бу сўзларнинг ўзбекча муқобили бўлмаса? Ахир, «Напитки»ни — «Ичимликлар», «Ветераны труда»ни— «Меҳнат фахрийлари», «Магазин»ни — «Дўкон», «Библиотека»ни — «Кутубхона», «Союзпечать»ни — «Рўзномалар» дея таржима қилиш шунчалик мураккаб иш бўлса?

Шунингдек, ноҳиямизнинг кўплаб мактабларига **В. В. Овечкин, Э. Тельман, К. Маркс, М. Ю. Лермонтов, В. Терешкова, Макаренко, М. Горький, Осипенко, Крупская** номлари берилган. Қани энди ўзингиз айтингчи, Москвада ёки Санкт-Петербургда қайсидир мактабга Алишер Навоий, ёки Бобур номи берилганлигини эшитганмисиз? Наҳотки, уларни ўзбек ёки шарқ алломалари, ёзувчилари, олимлари ва машҳур кишилари номлари билан ўзгартириб бўлмаса? Ҳар қандай байналмилалчиликнинг ҳам чеки-чегараси бор-ку?

Менимча, ноҳиямиздаги мактабларга ва жамоа хўжаликларига Алишер Навоий, Беруний, Ибн Сино, Хоразмий, Улуғбек, Бобур, Абдулла Қодирий, Усмон Носир, Чўлпон, Фитрат, Элбек, Боту сингари боболаримиз номлари берилса нур устига аъло нур бўларди. Ҳали ҳам кеч эмас, бу ҳақда изчиллик ва жиддийроқ ёндашиш керак, деб ҳисоблаймиз.

Латифжон МАНСУРОВ,
Юқори Чирчиқ ноҳияси, Кавардон қишлоғи.

Янги шеърлар • Янги шеърлар •

ДЎСТ ҚАДРИ

Қўшиқ

Гул атрини қайдан билурсан,
Қўлга тикон, ниш ботмагунча.
Дўст қадрини қайдан билурсан,
Душман сенга тош отмагунча.

Аҳли инсон келиб кетаркан,
Дунё деган кўҳна бозорга.
Ким бахтга, ким дардга етса ҳам,
Қайтар экан қизғалдоқзорга.

Қирда кўклам очилса лола,
Тоғлар бағри қонга ўхшайди.
Қай забондан сочилса нола,
уйиб кетган жонга ўхшайди.

Фалак чархин ортга бурмоқлик,
Ҳеч бандага насиб қилмайди.
Дўст дийдорин кўриб турмоқлик,
Гаштин фақат нодон билмайди.

Гул атрини қайдан билурсан,
Қўлга тикон, ниш ботмагунча.
Дўст қадрини қайдан билурсан,
Душман сенга тош отмагунча.

ҚАЙТАР ДУНЁ

Қайтар дунё дейдилар,
Бу дамлар қайтармикан?
Дунёдан ўтган азиз,
Одамлар қайтармикан?

Қайтармикан замонлар,
Ёшлик, даври — давронлар.
Завол топиб ёмонлар,
Яхшилар қайтармикан?

Оламга тўлиб гуллар,
Куйласалар булбуллар.
Сочи бўлиб сумбуллар,
Зуҳролар қайтармикан?

Она юрт осмонига,
Яна қайтса Чўлпонлар.
Қайтар дунёга зора,
Имонлар қайтармикан.

Иброҳим ИКРОМ.

•*Мавзуга қайтиб*

«ЎЗМАННЕН» ХИЗМАТИНГИЗДА

Рўзномамизнинг 24 декабрь сонида бу қўли енгил шифокорлар ҳақида ҳикоя қилган эдик. «Узманнен» даволаш марказининг нажоткорлари — Қурия Халқ Демократик Республикасидан келган терапевтлар, гинекологлар, проктологлар ҳамда тиш касалликлари врачларига шундан сўнг мурожаат этувчилар янада кўпайиб кетди.

Акмал Икромов районидаги замонавий муҳташам бино (Закариё Розий кўчаси, 24) да, «Чевар» ишлаб чиқариш бирлашмаси билан ёнма-ён жойлашган бу даволаш муассасасидан беморлар қисқа фурсатда дардларига шифо топиб кетмоқдалар.

Марказда тиббий хизмат кўрсатиш жараёни ўта қулай. Беш-ўнта кабинетга кириб, турли таҳлиллардан ўтиб юрилмайди. Ички касалликлар доктори Ким Ха Ен томирни ушлайдию, дардни айтиб беради. Фурсатни чўзмай даволаш бошланади.

Беморларга танадаги хусусиятни тўла аниқлаб, сўнгра тавсия этилаётган ўсимликлардан тайёрланган дориворлар яхши самара бермоқда.

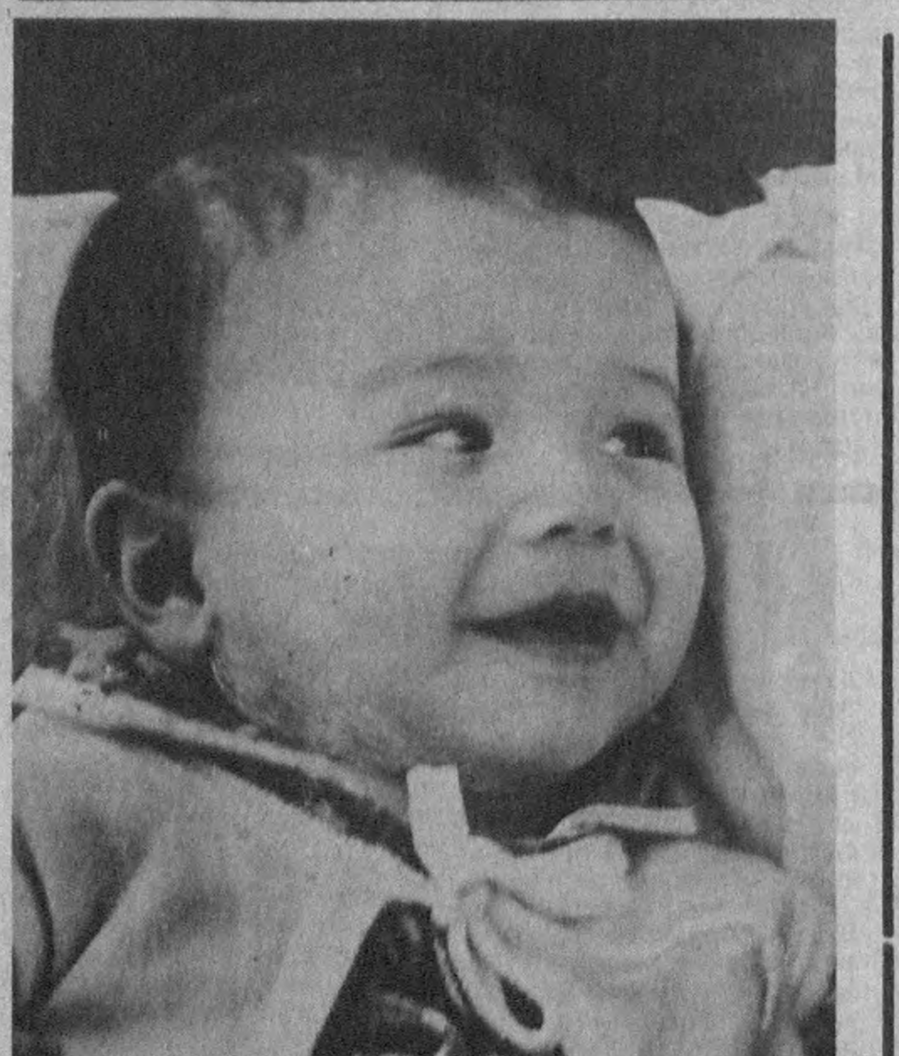

ТОЛЕИНГ ПОРЛОҚ БЎЛСИН.

Сураткаш В. ТУРАЕВ.

БИЛАСИЗМИ?

ФИЛ ТИШИНИ ТОЗАЛОВЧИЛАР

БУ КАСБ Шри-Ланка мамлакатида жуда кенг тарқалган. Уларни ҳар қадамда учратиш мумкин. Фил тишлари 24 та бўлса-да, лекин ҳар бири ғиштдек келадиган тишларни тозалаш осон эмас. Ўз касбини севган бу ҳунармандлар фил тишини кокос ёнғоғининг пўстлоғи билан тозалайдилар. Қора қозонларини қайнатиш учун тиришиб меҳнат қиладилар.

НУР ТАРАТУВЧИ ИНСОН

ХИТОЙНИНГ Гуандуи вилоятида туғилган 35 ёшлик Ми Цин бирдан ўзини ёмон ҳис қила бошлади. Ҳарорати кўтарилди, боши оғриб, бутун аъзои бадани титрай бошлади. Бу аёл врачларга мурожаат қилганида, врачлар бемор ўзидан қаҳрабо (электр) тўлқинлари таратаётганини аниқладилар. Тўлқин кучи 120 вольтга етди, бу ток кучи электр лампочкасини ёнишга мажбур қилди.

Ми Цин ҳозирча врачлар назоратида.

Ҳалигача унга ҳеч қандай ташҳис қўёлмаяптилар.

Б. ТУРҒУНОВ.

СУСТ КЕТАЁТГАН ИШ

ВИЛОЯТИМИЗНИНГ Кўксарой қўрғонида эшитса дилни қувонтирадиган номлар билан аталувчи кўчалар бор. Мисол учун «Шифобахш сувлар», «Олмазор», Файзулла Хўжаев кўчалари ва бошқаларни айтиш мумкин. Лекин афсуски, шу кунгача ҳам айрим кўчалар номлари қулоққа ғализ эшитилади. Булар қуйидагилар: «САДОВАЯ», «ДРУЖБА», «МАЯКОВСКИЙ», «ОКТЯБРЬ 70 ЙИЛЛИГИ» ва бошқалар. «Садовая»ни ўзбекчага ўгириб «Боғ кўча», «Дружба»ни «Дўстлик» деб атаса бўлади-ку! Аҳолининг аксарият қисми маҳаллий миллат кишиларидир. «Маяковский», «Октябрь 70 йиллиги» ўрнига шу ерлик ҳалол, фидокорона хизмат қилган шахсларнинг номини қўйиш пайти келди. Бу таклифларга мутасадди ўртоқлар ўз эътиборларини қаратадилар, деб умид қиламан.

Рихсибой ТИЛЛАЕВ,
Кўксарой қўрғони, Тошкент ноҳияси.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

Республика Адлия вазирлиги ва Тошкент вилояти Адлия бошқармаси жамоаси ҳамда вилоят судьялари ҳайъати Оҳангарон район халқ судининг раиси Р. Боймақовга отаси
Боймоқ САРИМСОҚОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан унинг оила аъзоларига ва қариндош-уруғларига чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Тошкент ҲАҚИҚАТИ

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар— 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар— 325666.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Навбатчи: 14. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.30. 30879 нусҳа босилди.